

**MİLLİ JUDOCULARIN SOSYAL ZEKÂLARI İLE
SPORTMENTLİK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Mehmet ATAĞLI

1198212104

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN

Doç. Dr. Bülent KİLİT

Tez No: 2022/155

2022 – TEKİRDAĞ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİLLİ JUDOCULARIN SOSYAL ZEKÂLARI İLE
SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mehmet ATAKLI

1198212104

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Bülent KİLİT

Tez No: 2022/155

2022-TEKİRDAĞ

BEYAN

Hazırlamış olduğum tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada kullandığım bütün bilgi, yorum ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını, yazım sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici davranışlarda bulunmadığımı taahhüt ederim.

19/09/2022

Mehmet ATAĞLI

TEŞEKKÜR

Bu araştırmada Türkiye Judo Federasyonuna bağlı milli judocuların sosyal zekâları ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve önerilerini esirgemeyerek yardım ve fikirleriyle akademik ve sosyal hayatımda yetişmeme ve gelişmeme katkıda bulunan, yol gösteren çok değerli danışmanım sayın Doç. Dr. Bülent KİLİT' e, tez jüri üyelerim Doç. Dr. Erşan ARSLAN' a, Dr. Öğr. Üyesi Arif Kaan EROĞLU' na ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen değerli hocam sayın Prof. Dr. İlker ÖZMUTLU' ya, beni bugünlere getiren ve hayat boyu bir an bile maddi manevi desteğini esirgemeyen çok değerli ailem' e, her zaman daha iyi olmam için çabalayan, bana olan inancı, her konudaki desteği ile en sıkıntılı zamanlarımda daha iyisini başarma azmi oluşturan en iyi arkadaşım Alara Hilal TAŐKIN' a, her zaman yanımda olan desteğini benden esirgemeyen değerli hocam İlknur KOBASŐ TEPE' ye, hayat boyu sıkıntı duyduğum zamanlarda benimle fikirlerini paylaşıp her zaman yanımda olan canım kardeşim Berat MENGA' ya, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli abim Yasin KIVILCIM' a, bana judoyu öğreten ve sevdiren değerli hocalarım Nelda UĞUR ŞİLLİ ve Deniz ŞİLLİ' ye, Judo Federasyon Başkanı sayın Sezer HUYSUZ' a, tez çalışmama katkı sağlayan tüm akademisyen, antrenör, sporcular ile adını tek tek yazamadığım bu tez sürecinde bana yardımını, desteğini, katkısını esirgemeyen tüm herkese teşekkür ederim.

Mehmet ATAKLI
Tekirdağ, 2022

KABUL ve ONAY

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı
çerçevesinde [REDACTED] danışmanlığında yürütülmüş
bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından
Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi

19/09/2022

[REDACTED]
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Jüri Başkanı

Doç. Dr. [REDACTED]

Dr.Öğr. [REDACTED]

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Üye

Üye

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehmet ATAKLI'nın "MİLLİ JUDOCULARIN SOSYAL ZEKÂLARI İLE SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ" başlıklı tezi 19/09/2022 günü saat 15:00'da Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. [REDACTED]

Enstitü Müdürü

ÖZET

ATAKLI, M. Milli Judocuların Sosyal Zekâları ile Sportmenlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, 2022.

Bu araştırmanın amacı judo sporu ile ilgilenen milli judocuların sosyal zekâları ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma grubunu; 2021-2022 yılları arasında 18 yaşından büyük Türkiye Judo Federasyonuna bağlı aktif olarak spor hayatına devam eden 61 erkek ve 54 kadın olmak üzere 115 gönüllü milli sporcu oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilen sporcuların sosyal zekâ ve sportmenlik davranışları yaş, cinsiyet, millilik kategorisi değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma grubunun belirlenmesi için olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi ile yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği” ve “Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin çözüm ve yorumlamasında önce araştırma bulgularına Kolmogorov Smirnov Testi ve Shapiro - Wilk Testi yapılmış ve elde edilen verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ilişkisiz ölçümler için non - parametrik testlerden Mann - Whitney U Testi ve Kruskal - Wallis H Testi kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi için Spearman Korelasyon Testi kullanılmıştır. Elde ettiğimiz sonuçları yorumlamak ve etki değerlerini ölçmek için Cohen's d kullanılmış olup buna göre veriler küçük ($<0,10$), orta ($0,11-0,30$), büyük ($0,31>$), etki olarak değerlendirilmiştir (Cohen, 1992). Tüm istatistiksel analizler, Windows için SPSS sürüm 16.0 kullanılarak hesaplanmış olup verilerin anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın sonucunda; judo sporu ile ilgilenen sporcuların sosyal zekâlarının sportmenlik davranışlara etkisinin olduğu, araştırmada elde edilen verilerin sonuçları göre; cinsiyetin sosyal zekâ alt boyutlarında fark tespit edilmezken sportmenlik yönelimi alt boyutlarında sadece kurallar ve yönetime saygı

alt boyutunda kadınlara ait değerlerin erkeklere göre anlamlı derece yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaş değişkeni sosyal zekâ alt boyutlarına göre 23 yaş ve üzeri için sosyal bilgi süreci düzeylerinin yüksek çıktığı bulunmuştur. Diğer alt boyutlardan sosyal beceri ve sosyal farkındalık yaş değişkenlerine göre fark çıkmamıştır. Yaş değişkeni sportmenlik yönelimi alt boyutlarına göre 27 yaş üzeri için sosyal normlara uyum düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur. 27 yaş üzeri için rakibe saygı düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur.

Millilik kategorisi değişkeninin sosyal zekâ ve sportmenlik yönelimleri alt boyutları arasında herhangi bir anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır.

Anahtar kelimeler: Judo, Sosyal Zekâ, Sportmenlik

ABSTRACT

ATAKLI, M. Investigation of Relationship Between Social Intelligence and Sportsmanship Behaviors of National Judoka, Tekirdağ Namık Kemal University Institute of Health Sciences, Department of Physical Education and Sports Master's Thesis, Tekirdağ, 2022.

The aim of this research is to examine the relationship between the social intelligence and sportsmanship behaviors of national judo players who are interested in judo. The research group; Between 2021-2022, it consists of 115 volunteer national athletes, 61 men and 54 women, who are over the age of 18 and continue their sports life actively under the Turkish Judo Federation. The social intelligence and sportsmanship behaviors of the athletes included in the study were examined according to the variables of age, gender and nationality category. In order to determine the research group, the easily accessible case sampling method, which is one of the non-probability sampling methods, was used. "Personal Information Form", "Tromso Social Intelligence Scale" and "Multidimensional Sportsmanship Orientation Scale" were used as data collection tools in the research conducted with the relational screening method.

In the solution and interpretation of the research data, Kolmogorov Smirnov Test and Shapiro - Wilk Test were first applied to the research findings and it was determined that the data obtained did not show a normal distribution. According to this result, Mann - Whitney U Test and Kruskal - Wallis H Test, which are non-parametric tests, were used for unrelated measurements. In addition, Spearman Correlation Test was used to examine the relationship between the variables. Cohen's d was used to interpret the results we obtained and to measure the effect values, and according to this, the data were evaluated as small (<0.10), medium ($0.11-0.30$), large ($0.31>$), effect (Cohen, 1992). All statistical analyzes were calculated using SPSS version 16.0 for Windows, and the significance level of the data was determined as $p \leq 0.05$.

As a result of this study; According to the results of the data obtained in the study, it was determined that the social intelligence of the athletes interested in judo sports has an effect on sportsmanship behaviors; While no difference was found in

the social intelligence sub-dimensions of gender, only the values of women in the sub-dimensions of sportsmanship orientation were found to be significantly higher than men in the sub-dimension of respect for rules and management. According to the age variable social intelligence sub-dimensions, it was found that the social information process levels were higher for the age of 23 and above. Social skills and social awareness from other sub-dimensions did not differ according to age variables. According to the age variable, sportsmanship orientation sub-dimensions, it was found that the level of compliance with social norms for those over the age of 27 was higher than other age groups. It was found that the level of respect for the opponent for those over the age of 27 was higher than the other age groups.

There is no significant relationship between the sub-dimensions of social intelligence and sportsmanship orientations of the nationality category variable.

Keywords: Judo, Social Intelligence, Sportsmanship

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
KABUL ve ONAY	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	3
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
2. KAVRAMSAL BİLGİLER	6
2.1. Judo	6
2.1.1. Öğrencilik Seviyesi ve Kemer Alma Kuralları	7
2.1.2. Ustalık Seviyesi ve Dan Alma Kuralları	9
2.1.3. Mücadele Teorisi.....	11
2.1.4. Puanlama	11
2.1.5. Teknik Sınıflandırılması.....	11
2.1.6. Judo'da Fizyolojik Özellikler.....	12
2.1.7. Judo'da Fizyolojik Uygunluk.....	13
2.2. Zekâ Kavramı	14
2.2.1. Zekânın Özellikleri.....	15
2.2.2. Zekâ Çeşitleri	16
2.2.3. Çoklu Zekâ Alanları	17
2.4. Sosyal Zekâ	22
2.4.1. Sosyal Zekânın Özellikleri	27
2.4.2. Sosyal Zekânın Çok Boyutluluğu	28
2.4.3. Sosyal Zekânın Alt Boyutları ve Modelleri	28
2.4.4. Sosyal Zekânın Önemi	33
2.5 Sportmenlik Kavramı	35
2.5.1 Spor	35
2.5.2 Sportmenlik	36
2.5.2.1 Sportmenliğin Alt Boyutları.....	43
2.6 Sportmenlik ve Sosyal Zekâ Arasındaki İlişki	43
3. GEREÇ VE YÖNTEM	47
3.1. Araştırmanın Modeli	47
3.2 Araştırma Grubu.....	47

3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.4. Verilerin Analizi.....	48
4. BULGULAR.....	50
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	64
6. ÖNERİLER	73
KAYNAKLAR	74
EKLER	88
ÖZGEÇMİŞ	93

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Judo Sporcularının Demografik Faktörlerini Gösteren Frekans Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 2. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikler.....	51
Tablo 3. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikler.....	52
Tablo 4. Araştırmanın Alt Boyutlarına Göre Tanımlayıcı İstatistikler.....	53
Tablo 5. Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerine Göre Normallik Dağılımlarını Gösteren Analiz Sonuçları.....	54
Tablo 6. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerine Göre Normallik Dağılımlarını Gösteren Analiz Sonuçları.....	55
Tablo 7. Tromso Sosyal Zekâ Düzeyleri ve Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeyleri Arasındaki Spearman Kolerasyon Testi Sonuçları.....	56
Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine Göre Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerini Gösteren Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	57
Tablo 9. Cinsiyet Değişkenine Göre Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerini Gösteren Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	58
Tablo 10. Yaş Değişkenine Göre Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	59
Tablo 11. Yaş Değişkenine Göre Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	60
Tablo 12. Millilik Kategorisi Değişkenine Göre Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	61
Tablo 13. Millilik Kategorisi Değişkenine Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	62
Tablo 14. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 15. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	63

1. GİRİŞ

Japon kökenli savunma sanatı olan Judo, Jui-jitsu'nun bir dalı olarak 1882 yılında Profesör Jigoro Kano tarafından ortaya çıktı ve geliştirildi. Dr. Jigoro Kano, Judo'nun her zaman bir spordan fazlası olmasını amaçladı (Sasaki 2006). Kelime manası olarak JU: Nezaket ve kibarlık, DO: Terbiye ve erdeme yetişmek için izlenmesi gereken yol, felsefe, düşünce olarak görülmektedir. Judo "Doğru, iyi, nezaket yolu" anlamına gelmektedir. Judo bir felsefe olarak görülmesinin yanında olimpiik bir spor branşıdır (Tegner 1974, Öztekin 2011).

İlk olarak 1964 senesinde Tokyo Olimpiyat Oyunlarında yer almış olan judo branşı dünya üzerinde yaklaşık 204 ülkede aktif biçimde yapılmaktadır (Malliaropoulos ve diğ. 2013). Judo Unicef tarafından çocuklara armağan edilmiş olan bir spor branşıdır. Kişilerin fiziksel gelişimlerinin yanı sıra sosyal gelişimlerine de katkı sağlamaktadır (Çakıroğlu ve diğ. 2013).

Sosyal bir yapıya sahip olan insanların, yaşamlarını devam ettirebilmek adına fizyolojik ve ruhsal yönden birtakım ihtiyaçlarını gidermesi gerekmektedir (Doğan 2006). Bu ihtiyaçların başında gelen ve belki de en önemlisi görülen kişinin sosyal ilişki ağlarıdır (Çavuş ve diğ. 2017). Kişilerin diğer kişilerle iyi ve etkili biçimde iletişim kurabilmeleri için bazı yeteneklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu beceriler sosyal zekânın varlığına ve insanlarda bulunma oranına işaret etmektedir (Abul 2015).

Sosyal zekâ kavramı ilk olarak Thorndike tarafından ifade edilmiş olup 1920'li yıllardan sonra bilim insanları tarafından merak edilen bir alan olmuştur. İçinde bulunulan toplumun bireylerini ilgilendiren bir zekâ türü olarak karşımıza çıkan sosyal zekâ, IQ (Intelligence Quotient)'nun bir alanı olarak kişilerin becerilerini anlayabilmede fayda sağlayan bir düşünce biçimi ve psikolojik alan olarak tanımlanmaktadır (Goleman 2007).

Sosyal zekâ; karşılıklı insan ilişkilerinde çeşitli özelliklerin farkında olmak, jest ve mimiklere, seslere ve yüz ifadelerine karşı duyarlı olmak, insanlara etkili ve tatmin edici yanıtlar verebilme becerisi olarak ifade edilmektedir. Bireyin, diğer bireylerin duygu durumlarını, isteklerini, hedeflerini, motivasyonlarını, ruh hâllerini, çalışma şekillerini anlayabilme aynı zamanda problem ve sorunları çözebilme yeteneği olarak da tanımlanmaktadır (Karagüven 2015).

Buradan yola çıkarak judo sporunu uzun yıllar yapmış olan kişilerin, iletişim becerileri gelişmiş, özgüveni yüksek, daha dışa dönük ve daha sosyal oldukları düşünülmektedir. Aynı zamanda mücadele ettikleri rakiplerine, antrenörlere ve hakemlere karşı saygılı, fair-play ruhuna uygun ve sportmence yaklaşımları beklenmektedir.

Dünya genelinde yaygın biçimde kullanılan Fair-Play terimi “centilmenlik” anlamında kullanılmaktayken ülkemizde ise genel olarak “sportmenlik” olarak ifade edilmektedir (Pehlivan 2004). Sportmenlik, ahlaki yönden kabul edilebilir tutum ve davranışlar olarak da tanımlanmaktadır (Cremades 2014).

Sportmenlik kavramı her türlü spor branşında ve her seviyesinde dürüst ve adil bir oyun sergilemek, kişilerin onuruna gösterilen saygı olarak nitelendirilmiş ahlaki bir prensip olarak ifade edilmektedir. Kurallara uyma, adil bir oyun, rakip ile mücadelenin rakibi yenmekten daha keyifli olduğu, sadece şahsi başarının değil rakip başarısını da tebrik edebilmeyi benimsemek sportmenlik olarak tanımlanmaktadır (Pehlivan 2004). Sporun içinde olan bir kavram olmasının yanı sıra sportmenlik yaşamın diğer tüm alanlarına da etki edebilmektedir. Sportmenlik kültürden kültüre ufak farklılıklar gösterse bile evrensel bir olgudur. Adalet, dürüstlük, anlayış ve saygının sembolü olarak da nitelendirilmektedir (Ekinci 2018).

Güllü ve Şahin’in (2018) milli güreşçiler üzerinde yapmış oldukları çalışmadan elde edilen bulgulara göre, güreşçilerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu alt boyut “sporda sorumluluklara bağlılık” olurken en az ortalamaya sahip alt boyutun ise “rakibe saygı” olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal zekâ ile ilgili çalışmalarında Çavuş ve diğerleri (2019) sosyal zekânın boyutlarına ait en yüksek değerin sosyal farkındalık boyutunda olduğu (MR=3.50, $\bar{x}$ =3.81), hemen sonrasında sosyal bilgi süreci boyutunun geldiği (MR=3.64, $\bar{x}$ =3.93) ve en düşük değerin sosyal beceri boyutunda olduğunu (MR=3.66, $\bar{x}$ =3.94) ortaya koymuşlardır. Özsaydı'nın (2020) spor bilimleri fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların genel itibarıyla en yüksek ortalamaya sahip olduğu alt boyut “sosyal bilgi süreci” iken en düşük ortalamaya sahip alt boyutun ise “sosyal farkındalık” olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki veriler doğrultusunda milli judocuların sosyal zekâları ile sportmenlik davranışları arasında güçlü bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

1.1. Problem Cümlesi

Milli judocuların sosyal zekâları ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişkide anlamlı farklılık var mıdır?

1.1.1. Alt Problemler

1. Erkek ve kadın judocuların sosyal zekâları ve sportmenlik davranışları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Farklı yaş grubundaki judocuların sosyal zekâları ve sportmenlik davranışları arasında anlamlılık açısından farklılık var mıdır?

3. Judocuların millilik kategorilerine göre sosyal zekâlarında ve sportmenlik davranışlarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Milli judocuların sosyal zekâları ve sportmenlik davranışları arasında anlamlılık açısından fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmada milli judocuların sosyal zekâları ve sportmenlik davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Kişiler dünyaya geldikleri ilk andan hayatlarının son anlarına kadar içinde buldukları topluma ait şekilde hayatlarını sürdürürler. Bu nedenle buldukları toplum içerisindeyken sosyal ve duygusal açıdan etkilenmektedirler. İnsanlar karşılıklı iletişim halindeyken de farklı zekâ türlerini aktif olarak kullanmaktadırlar. Sosyal zekâ bunlardan bir tanesidir. Sosyal zekâ, diğer bireylerin duygu durumlarını, isteklerini, hedeflerini, motivasyonlarını, ruh hâllerini, çalışma şekillerini anlayabilme aynı zamanda problem ve sorunları çözebilme yeteneğini kapsamaktadır. Bu sebeple sosyal zekânın çok önemli olduğu görölmektedir (Haer ve Tanrısevdi 2003).

Spor ortamlarında ve sosyal ortamlarda sportmenliğe ters düşen davranışların en aza indirgenmesi ve içinde yaşanılan toplumda spor ahlakının oluşması ve gelişmesi adına iyi, adil, doğru ve saygılı davranışlar ortaya koyabilmenin altındaki unsurların iyi biçimde belirlenmesi çok önemli görölmektedir. Literatür incelemeleri sonucunda Milli Judocuların sosyal zekâ özellikleri ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanamamasından dolayı bu araştırmanın, literatüre, spor bilimleri profesyonellerine, judo branşına ve öğrencilere katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırma kapsamında verilen kişisel bilgi formu ile toplanan veriler için sorulan soruların kişiler tarafından içtenlikle, samimi ve nesnel olarak yanıtladıkları varsayılmıştır,

2. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçlarının çalışmanın amaçlarına uygun olduğu düşünülmektedir,

3. Araştırmaya katılan sporcu grubunun güvenilir araştırma bulguları elde edebilecek sayısal yeterlilikte olduğu varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 18 yaş ve üzeri judocularla sınırlandırılmıştır.

2. Araştırma milli judocular ile sınırlandırılmıştır.

3. Araştırma aktif olarak judo yapan sporcularla sınırlandırılmıştır.

4. Judocuların sosyal zekâ seviyeleri ile alakalı sonuçlar Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği'nin içeriği ile sınırlandırırken sportmenlik davranışlarına ilişkin veriler Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.

5. Yapılan bu araştırmaya dahil edilen milli judocuların anket çalışmasında yer alan sorulara verdikleri yanıtlardan oluşan bulgular ile sınırlı kalmıştır.

2. KAVRAMSAL BİLGİLER

2.1. Judo

Japon kökenli savunma sanatı olan Judo, Jui-jitsu'nun bir dalı olarak 1882 yılında Profesör Jigoro Kano tarafından ortaya çıktı ve geliştirildi. Dr. Jigoro Kano, Judo'nun her zaman bir spordan fazlası olmasını amaçladı (Sasaki 2006). Kelime manası olarak JU: Nezaket ve kibarlık, DO: Terbiye ve erdeme yetişmek için izlenmesi gereken yol, felsefe, düşünce olarak görülmektedir. Judo "Doğru, iyi, nezaket yolu" anlamına gelmektedir. Judo bir felsefe olarak görülmesinin yanında olimpik bir spor branşıdır (Tegner 1974, Öztekin 2011).

İlk olarak 1964 senesinde Tokyo Olimpiyat Oyunlarında yer almış olan judo branşı dünya üzerinde yaklaşık 204 ülkede aktif biçimde yapılmaktadır (Malliaropoulos ve diğ. 2013). Judo Unicef tarafından çocuklara armağan edilmiş olan bir spor branşıdır (Çakıroğlu ve diğ. 2013).

Judo antrenörleri sporcularına eğitim verdikleri süreç boyunca nezaket, sabır, doğruluk, adalet, saygı ve sevgi gibi değerleri aşılamaya çalışırlar. Sporcularına kendi başına hareket edebilme, sorumluluk bilinci ve zekâlarını geliştirmeye yönelik yetkinlikler kazandırmayı amaç edinirler. Böylece sporcuların özgüven, konsantrasyon, nefsine hâkimiyet, irade gibi özelliklerinde gelişim gözlenir. Judoda amaç hem bedeninin hem de ruhun gelişimini sağlamaktır. Bunun yanı sıra judo birçok fizik kuralına dayanmaktadır. En önemlileri rakibin dengesini bozma ve rakibinin kuvvetinden faydalanmaktır (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>).

Judo teknik özellikler açısından rakip sporcunun kuvvetine karşı koymadan rakibin kuvvetinden faydalanarak rakibi en iyi biçimde alt edebilme sanatı olarak görülmektedir (Öztekin 2011). Judo'da kaba kuvvete ve şiddete yer yoktur. Şiddet içeren (tekme, yumruk, kafa atmak, dirsek vuruşu vb.) hareketler kesinlikle yasaktır ve bunlar yapıldığı takdirde hakem kararı ile sporcu müsabakadan ihraç edilir. Judocu, acı vererek değil rakibini acı eşliğine getirerek üstünlük sağlamaya çalışır (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>).

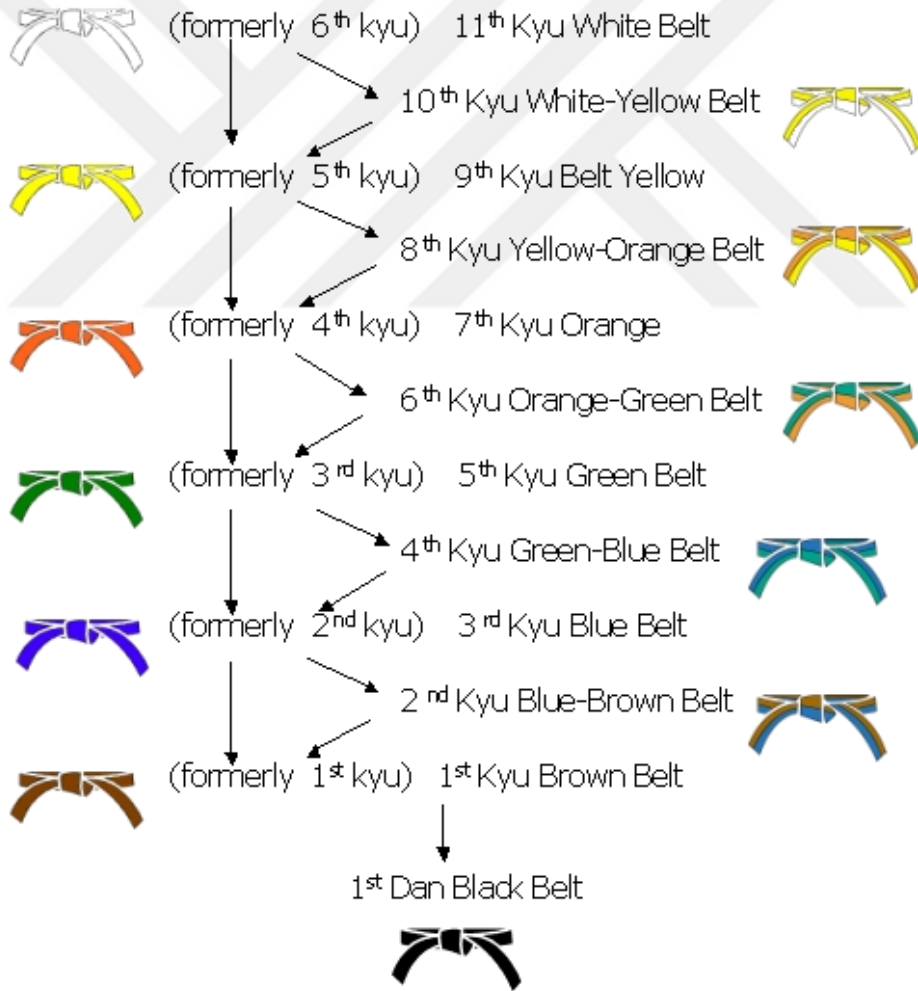
Bu sporun felsefesini alan kişilere judo yapan kişi anlamında judoka, judo antrenmanında ve müsabakalarda giyilen kıyafete ise judogi denir. Bu kıyafet uzun bir ceket, pantolon ve judocunun kademesini belli eden bir kuşaktan oluşur. Müsabaka puanlama sürecinde karışıklık yaşanmaması adına bir taraf mavi judogi giyerken diğer taraf beyaz judogi giymektedir (Kano 1995). Judo, başarılı olabilmek ve sporun gerektirdiği karma becerileri yerine getirebilmek adına taktiksel üstünlüğün gerekli olduğu, hareketli ve mücadelenin üst seviyede olduğu bir spor branşdır (Degoutte ve diğ. 2003). Judo eğitimi belli bir sıra ile kişilere öğretilir (Öztek 1999). Judo eğitiminde kişilere ilk önce düşüş hareketleri, ardından sırayla duruş pozisyonları, kumi-kata yakalama, vücut dönüşleri öğretilir. Daha sonra basit düzeyde teknikler ile partnerin nasıl düşürüleceği öğretilmektedir. İlerleyen süreçlerde ise prensiplere dayalı atış şekilleri ve denge bozma öğretilerek başarılı bir judocu olmanın temelleri atılmaktadır (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>). Atışlar esnasında tekniği yapan kişi (Tori), teknik yapılan (Uke) partnerini korur ve olumsuz bir durum yaşanmaması adına partnerine dikkat eder (Çelik 2010). Judo branşında düşüşler ve atışlar çok önemli olup judoyu bilmeyen kişilerin çok yüksek seviyeden yere düşmesi tehlikeli durumlara sebebiyet verebilir. Bu nedenle judo eğitimi bilgili ve tecrübeli antrenörler tarafından kişilere aktarılması gerekmektedir (Franchini ve diğ. 2011).

2.1.1. Öğrencilik Seviyesi ve Kemer Alma Kuralları

Judocuların hangi seviyede olduklarını belirlemek ve disipline etmek amacı ile 6 ayda bir kuşak sınavı yapılmaktadır. Yapılan sınav sonucu başarılı olan judocular bir üst kemere terfi ederler. Ayrıca kemer sınavları sonucunda judocuların hangi müsabakalarda yarışacağı belli olur. Örnek olarak bir yıldır antrenmanlara devam eden ve 2 kuşak sınavı sonunda sarı kemer olan bir judocu minikler Türkiye Judo Şampiyonası'na katılabilmektedir (Minikler Türkiye Judo Şampiyonası'na katılım şartı sarı kemer'dir). Bu kemer renkleri 1905'te revize edilerek tüm dünyada kabul gören Go Kyu No Kaisetsu (Teknik Sınıflandırılması) tarafından belirlenmiştir. Fakat birçok ülke federasyonu ülkesinin başarı oranı ve judo branşına verdiği destek gibi durumları göz önünde bulundurarak ara kemer renkleri

koymaktadır. Bunun sonucunda judocuların müsabakalardaki sakatlık riskinin en az indirgenmesi ve teknikleri daha rahat öğrenmeleri söz konusudur (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>).

1. 7.sınıf Beyaz Kemer (Roku Kyu)
2. 6.sınıf Beyaz – Sarı Kemer (TJF tarafından 2013 yılında konuldu)
3. 5.Sınıf Sarı Kemer (Go Kyu)
4. 4.Sınıf Turuncu Kemer (Yon Kyu)
5. 3. Sınıf Yeşil Kemer (San Kyu)
6. 2. Sınıf Mavi Kemer (Ni Kyu)
7. 1. Sınıf Kahverengi Kemer (İk Kyu)

Şekil 1. Öğrencilik Dönemi Judo Kemerleri

Kaynak: <https://www.deltajudo.com/syllabus.htm>

2.1.2. Ustalık Seviyesi ve Dan Alma Kuralları

Öğrencilik seviyesini başarı ile bitiren judocuları usta olmak için daha zorlu kuşak sınavları beklemektedir. Tüm dünya ülkelerinde judo branşında hakem ya da antrenör olabilmek için bu seviyeye kadar gelinmesi gerekmektedir. Bütün teknikleri algılayabilmek, öğretebilmek ve müsabakalara hazırlamak adına en ufak detaylara kadar bilgi sahibi olunması gereklidir. Burada belirtilen Dan derecesi, aynı zamanda ustalık derecesini de belirtmektedir. Ülke federasyonlarının özel olarak seçilmiş olan eğitim kurulları vardır. Bu kurullar tarafından yılın belirli zamanlarında duyurular yapılarak kemer sınavları yapılmaktadır. Her Dan sınavı için seçilmiş olan özel teknikler vardır. 1. Dan sınavına katılan judoculardan 9 temel tekniği sağ ve sol olmak üzere belli bir uyum içinde yapmaları istenmektedir. 2. Dan sınavında ise 9 tekniğin üzerine eklenen 6 teknik vardır. Bu teknikleri yaparken, her iki judocuda mükemmel bir uyum içerisinde olmalıdır. Her judocunun bir sonraki Dan sınavına katılabilmesi için sahip olduğu Dan sayısı kadar yıl beklemesi gerekmektedir. Örneğin, 1. Dan'da 1 yıl, 2. Dan'da 2 yıl bekleyerek bir sonraki Dan sınavına girilebilir. En üst kemer seviyesine ulaşmak isteyen bir judocu için 55 yıl gerekmektedir (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>).

1. Dan Sho Dan Siyah Kemer
2. Dan Ni Dan Siyah Kemer
3. Dan San Dan Siyah Kemer
4. Dan Yon Dan Siyah Kemer
5. Dan Go Dan Siyah Kemer
6. Dan Roku Dan Kırmızı – Beyaz Kemer
7. Dan Shichi Dan Kırmızı – Beyaz Kemer
8. Dan Hachi Dan Kırmızı – Beyaz Kemer
9. Dan Ku Dan Kırmızı Kemer
10. Dan Ju Dan Kırmızı Kemer

Şekil 2. Ustalık Dönemi Judo Kemerleri

Kaynak: <https://www.britishjudo.org.uk/my-judo/grading/grades/dan/>

2.1.3. Mücadele Teorisi

Judo branşında mücadele iki formda gerçekleşmektedir. Ayakta başlayan müsabaka Tachi-Waza, yerde devam eden süreç ise Ne-Waza diye adlandırılmaktadır. Müsabakalara çıkan judocular üstün oldukları duruma göre müsabakayı yönlendirirler. Ayaktaki safha aynı zamanda başlangıç safhası olarak da kabul edilmektedir. Rakipler birbirlerini yere atıp, sırt üstü düşürmek için mücadele ederler. Sporculardan biri herhangi bir judo tekniğini tam biçimde uygulayarak rakibinin sırtını yere getirmesi durumunda İppon (tam puan) verilir. Yer safhasında ise rakibini sırtüstü iki omuzu yerde iken 20 saniye hareketsiz biçimde tutan judocu İppon (tam puan) ile müsabakayı kazanır. Ayakta ise atış pozisyonlarına göre tekniğin eksik uygulaması durumunda yan düşme gibi pozisyonlarda, Waza-ari puanı alınır. 2 Waza-ari puanı 1 İppon olarak müsabakanın bitişini belirlemektedir. Aynı durum yer safhası içinde geçerlidir. 10 saniye ile 19 saniye arasında sırtüstü iki omuzun hareketsiz kalması durumunda Waza-ari puanı verilir (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>).

2.1.4. Puanlama

Judo müsabakalarının uluslararası ölçüleri 10 m * 10 m boyutundadır. Müsabakalar bu alan içinde yapılmaktadır. 2 çeşit puan ve 2 çeşit ceza vardır. Puanlar Waza-ari ve İppon'dur. Cezalar ise Shido ve Hansoku-make'dir. 2 Waza-ari 1 İppon olurken, 3 Shido 1 Hansoku-make olmaktadır. Her iki durumda da müsabaka sona erer (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>).

2.1.5. Teknik Sınıflandırılması

Judo sporunun teknik sınıflandırılması 3 gruba ayrılmaktadır.

1. Ayakta yapılan teknikler (Tachi-Waza)
2. Yerde yapılan teknikler (Ne-Waza)
3. Vuruş Teknikleri (Atemi-Waza) diye adlandırılır.

Tachi-Waza teknikleri 5 gruba ayrılır;

1. Te-Waza (Eli le yapılan teknikler)
2. Ashi-Waza (Ayak ile yapılan teknikler)
3. Koshi-Waza (Kalça ile yapılan teknikler)
4. Ma-Sutemi-Waza (Sırt yere gelerek yapılan teknikler)
5. Yoko-Sutemi-Waza (Yana yatılarak yapılan teknikler)

Ne-Waza teknikleri 3 gruba ayrılır;

1. Osea-Komi-Waza (Tutuş Teknikleri)
2. Kansetsu-Waza (Kırış Teknikleri)
3. Jime-Waza (Boğuş Teknikleri)

Atemi-Waza teknikleri tehlikeli olduğu için, müsabakalarda kullanılmaz.

Sadece gösteri amaçlı kullanılır (Şilli 2019, <https://www.judo.gov.tr>).

2.1.6. Judo'da Fizyolojik Özellikler

Judo aerobik ve anaerobik enerji sistemlerinin birlikte kullanıldığı Modern Olimpiyat Oyunlarında yer alan bir spor branşıdır. Müsabaka anında sergilenen efor ve gösterilen mücadelenin devamlılığını sağlayan, müsabaka esnasında yoğunluğun anlık olarak duraksadığı bölümler ile dinlenme aralıklarında toparlanmaya yardımcı olan enerji sistemi aerobik sistemdir. Mücadele esnasında kısa süreli, maksimal güç ve çabukluk gerektiren tekniklerin yapılmasını sağlayan enerji sistemi ise anaerobik sistemdir (Chiviacowsky ve diğ. 2009).

Farklı fizyolojik özellikler judo branşında yoğun olarak kullanılmaktadır. Antrenman ve müsabaka sürecinde tüm hareketlerin patlayıcı, kısa süreli ve maksimum güç gerektirdiği için judoda %80-90 oranında anaerobik metabolizma kullanırken %10 civarında aerobik metabolizma özellikle yoğun geçen müsabakalar arasında vücudun toparlanıp bir sonraki mücadeleye hazır hale gelmesinde fayda sağlayan bir enerji sistemidir.

Müsabaka anında sergilenen efor ve gösterilen mücadelenin devamlılığını sağlayan ve müsabaka esnasında yoğunluğun anlık olarak duraksadığı bölümlerde ve dinlenme aralıklarında toparlanmaya yardımcı olan aerobik sistemdir.

2.1.7. Judo'da Fizyolojik Uygunluk

Judocular yüksek performans gösterebilmek için bu spora özgü fizyolojik veya morfolojik özelliklere sahip olmaları gerekmektedir (Aydın 1997). Maksimal aerobik güç, Max.VO₂'nin %100'ündeki bir efora denk gelen güce denir. Kaslara sağlanan enerjinin (ATP) oksidatif sistem dışında yeniden oluşturulması ve yerine konabilmesi anaerobik metabolizma sayesinde olmaktadır (İmamoğlu ve diğ. 2001). Judo branşında enerji kaynağı olarak %10 aerobik sistem ve %90 ATP-CP sistem kullanılmaktadır. Cinsiyet, yaş, antrenman düzeyi ve vücut kompozisyonu gibi çeşitli etkenler aerobik ve anaerobik kuvveti etkilemektedir. (Fox ve diğ. 1981; MacDougall 1993).

Judocularda da güreşçiler gibi reaksiyon zamanı oldukça önem arz eden bir konudur. Sporsal yeteneği tespit edebilme konusunda yıllarca yapılan çalışmalar sporsal yeteneği birleşme bütününden oluştuğunu ifade etmektedirler. El göz koordinasyonu ve reaksiyon süresi de birleşmenin parçalarını oluşturmaktadır (Bayar ve diğ. 1992). Farklı spor dallarında değişkenlik gösteren şartlara göre reaksiyon zamanı da değişiklik göstermektedir ve spor yapan kişilerin reaksiyon sürelerinin spor yapmayan kişilerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Mokha ve diğ. 1992). Judo branşının yapısı gereği reaksiyon zamanı müsabaka içinde çok önemli bir yere sahiptir. Müsabaka anında rakibin hamlelerine karşı en hızlı şekilde karşılık vererek doğru yerde durmak ve ona göre hamle yapmak için reaksiyon zamanını geliştirmek bu spor branşının başlıca amaçlarındandır.

Vücuttaki yağ dokusunun fazla olması aerobik ve anaerobik çalışmalarını kapsayan tüm branşlarda olduğu gibi judo branşında da performansı negatif yönde etkilemektedir. Vücut yağ yüzdesi düşük olan sporcular vücut yağ yüzdesi yüksek olan sporculara göre motorik özellikler bakımından daha gelişmiş düzeydedir. Bu yüzden vücut yağ oranının düşük olması judo branşındaki sporcuların rakiplerinden kuvvet, çeviklik, esneklik, sürat gibi özelliklerde daha üstün olmasına neden olup rakiplerine göre daha avantajlı olmasına neden olmaktadır (Köklü ve diğ. 2009).

2.2. Zekâ Kavramı

Çevresel ve genetik faktörlerin birleşimi ile oluştuğu ifade edilen zekâ, sorunları çözebilme ve bunun yanı sıra kültürel ortam için uygun hâle gelen bir ya da birden çok ürünü ortaya koyabilme becerisi olarak da tanımlanmaktadır (Gardner 2004).

Zekâ, kavramları oluşturabilme ve anlayabilme becerisi olarak ifade edilmektedir (Locke 2005).

Zekâ, bireyin bilme ve var olan bilgiyi işleyebilmesi için sahip olduğu genel kapasitesi olarak görülmektedir (Roberts ve diğ. 2001). İbn-i Sina'ya göre zekâ; çevreden gelen uyarıların ve öğrenme sürecinde kişiye sunulan bilgilerin öğrenilmesi ile ortaya çıkmaktadır (Selçuk 2002). Farklı bir tanımda zekâ, insanların çevre ile uyumlu olabilmesi olarak ifade edilmektedir (Piaget 1938).

Zekâ, kişinin bulunduğu ortama etkin biçimde ayak uydurabilmesi için etrafını ve kendisini değiştirerek ya da yeni bir çevre oluşturup bulunduğu ortama etkin biçimde adapte olabilmesi olarak da tanımlanmaktadır (Yeşil 2010). Ayrıca bireyin öğrenme kapasitesi olarak tanımlanan zekâ, zihinsel gücü ifade ederken kişinin almış olduğu eğitimler, yaptığı okumalar ve doğuştan gelen biyolojik süreçlerle kişisel gelişimine katkı sağladığı bilinmektedir (Vural 2003).

İnsanın hayat boyu yapacağı her türlü seçim, yönelim, sınıflandırma, yaratma ve üretme çalışmalarına etki eden ve kapsayan bir olgu olarak ifade edilmektedir. Öğrenme süreci boyunca anlayabilme, kavrayabilme, olayları ilişkilendirebilme, bütünleştirme, yorumlama, değerlendirme gibi faaliyetlere yön veren duyuşsal niteliklerin ve bilişsel yeterliliklerin anlatımı olarak karşımıza çıkmaktadır (Köknel 2003). Bireyin heyecanlara karşı koyabilmesi ve enerjisini davranışları üzerinde toplayabilmesi, doğal nitelikli zihinsel davranışlar yapabilmesi ve bu koşullarda bireyin kompleks, soyut, zor, ekonomik ve hedefe uygunluk yeteneği olarak da ifade edilmektedir (Salur 2009).

Farklı tanımda zekâ, kişilerin problemler karşısında çözüm üretebilmesi, bilgiyi kavramayabilmesi, hatırlanamayan bilgileri geri getirebilmesi ya da yaşanan ortama adapte olabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Açıkgöz 2003).

Piaget'e göre zekâ, üç önemli özellikle tanımlanmaktadır. Birinci özellik

olarak kişilerin çevre ile etkileşimi beraberinde bulunulan çevreye uyum sağlayabilme yeteneği olarak ifade etmektedir. İkinci olarak zekâyı zihinsel eylemler dizisi olarak tanımlarken son olarak akıl ile bulunulan ortam arasındaki denge halini sağlama olarak ifade etmektedir (Salur 2009).

Öztürk (2004) zekâyı farklı yaklaşımlar açısından çeşitli şekilde ele almış olup biyolojik yaklaşım açısından oluşan yeni durumlara göre davranış değiştirme ve çevreye adapte olabilmeyi zekânın göstergesi olarak ifade etmiştir. Bu sebeple çevreye daha hızlı ve kolay uyum sağlayabilen kişiler daha zeki olarak değerlendirilmektedir. Davranışçı kuramı kabullenen bilim insanları da zekâyı meydana gelen davranışların sonuçlarına göre değerlendirmektedir. Bu sebeple davranışlarının sonucu başarılı olan bireylerin daha zeki olduğu kabul görmektedir (Doğan 2006).

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak şunlar söylenebilir: zekâ, bireyin içinde bulunduğu yeni durumlar, sorun ve engeller karşısında öğrendiklerinden ve tecrübelerinden faydalanarak o süreç içinde gerekli olanı yapabilmesi, yeni ve farklı çözümler üretebilmesi ve uyum sağlama yeteneği olarak da ifade edilmektedir (Köknel 2003).

Zekâ tek başına meydana gelen bir yapı olmayıp zekâ denildiğinde zihinlerde canlanan bilişsel zekâ kavramından farklı olarak çeşitli yetenekler bütününden oluşan bir olgu olduğu belirtilmektedir (Armstrong 2009).

2.2.1. Zekânın Özellikleri

- Kendi içinde bir bütün olmasına rağmen çok yönü vardır
- İnsanlar farklı zekâ türlerine sahip olabilirler
- Değişmekle kalmayıp diğer kişilere de öğretebilir
- Bireyler zekâlarını geliştirebilme yeteneğine sahiptirler
- Farklı zekâ alanları uyum içinde çalışabilir
- Bireylerin tüm alanlarda zekâlarını geliştirebilmeleri için birden fazla yol bulunmaktadır
- Bireyler çeşitli zekâ türlerinden her birini belirli seviyede geliştirebilmektedir (Saban 2005).

2.2.2. Zekâ Çeşitleri

Üç temel zekâ alanı sosyal zekâyı öğrenebilmek adına ele alınmaktadır. Bunlar: bilişsel, ruhsal ve duygusal zekâ alanları olarak karşımıza çıkmaktadır (Kazu 2019).

Bilişsel Zekâ

Bilişsel zekâ, öğrenmeyi kapsayan içinde bulunulan çevreye anlam katabilmeyi ve yaşanılan çevreye adapte olabilmeyi sağlayan zekâ türü olarak isimlendirilmektedir. Bireyin var olan yetenekleriyle amaçlarına ulaşabilmesi adına çevresi ile kurmuş olduğu etkileşim neticesinde ortaya çıkması bilişsel zekâyı ifade etmektedir (Şimşek 2007).

Bu zekâ alanı farklı araştırmacılardan tarafından doğrusal ve geleneksel bir zekâ türü olarak ele alınmaktadır. Nasıl ki pozitif enerji kendi gibi olumlu yönde bir enerji arıyorsa, dünyadaki sorularda cevaplarını genelde bu biçimde aramaktadır. Beynimizde bulunan hücrelerin birbirini tetiklemesi için sinirsel bir alan oluşturması gerektiğini açıklamışlardır. Bu durum insanlardaki IQ (Intelligence Quotient)'nun şekilsel konumu durumundadır. Bir durum ya da olay karşısında gerekli olan bilgi ve birikimleri hatırlayabilmek ya da hesaplamayı gerektiren birtakım işlemlerde IQ (Intelligence Quotient)'nun kullanılması gerekmektedir (Kazu 2019).

Ruhsal Zekâ

Ruhsal zekâ, katı kuralları istediği zaman değiştirebilme, ahlak duygusunun devreye girmesi, yenilikler üretebilme, kuralları merhamet ve anlayışla esnetebilme, meydana gelen durum ve olayları çeşitli açılardan değerlendirebilme gibi yetenekleri geliştirebilmek olarak isimlendirilmektedir (Zohar ve Marshall 2004).

İnsanın gücünün ve kendini bilmesinin temel olgusu olarak ifade edilmektedir. İnsanın kötü ve faydasız alışkanlıklarından kurtulma çabasında ve çıkmazlarını ortadan kaldırabilmesinde ruhsal zekâ potansiyelinin önemli olduğu ve bu potansiyel sayesinde olumsuzlukları çözebilmekte ve kendini daha iyi hissedebilmektedir. Kişinin hedeflediği yolları, belirsiz güçlerinin kılavuzu, bilinç

altında beslediği duygularına yön verenin bu zekâ türü olduğu ifade edilmektedir. İnsanın bulunduğu çevrede ve etrafındaki kişilerin kendi için ne anlam ifade ettiğini, ben kimim sorusuna cevap bulabildiği ve iç dünyasına yönelebildiği ve yine hangi görev ve sorumluluklara sahip olduğunu bilmesi için ruhsal zekâ türünün gerekli olduğu belirtilmektedir (Şimşek 2007).

Yine kişilerin var olan konular üzerinde düşünüp kararlar verirken, günlük hayatta karşılaştığı oldukları problemleri çözmekte ve çalışma düzenlerini arttırmakta kullandıkları zekâ türü yine ruhsal zekâ olarak açıklanmaktadır (Forghania ve diğ. 2014).

Duyuşsal Zekâ

Kişilerin yaşadıkları sorunlar ve olumsuzluklar karşısında umutsuzluğa düşmeyerek çözüme ulaşmaya çalışması, empati yapabilmesi, kendini en iyi tanıyan kişinin yine kendisi olduğunun farkına varması ve her ne şartta olursa olsun umudunu kaybetmeden kendini motive edebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Goleman 2010).

İnsanın karşısındaki kişilerin yerine kendini koyabilmesi, korku ve mutluluk anlarında kendisini yönetebilmesi, yaşamış olduğu çevre ve toplumdaki diğer bireylerin zihin yapılarını algılayabilme ve anlayabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Duyuşsal zekâ, yaşanan olaylar ve durumlar karşısında sergilenecek tutum ve davranışların ne şekilde ve nasıl şekillenmesi gerektiği konusundaki beceriye sahip olma yeterliliği olarak da ifade edilmektedir (Titrek 2010).

2.2.3. Çoklu Zekâ Alanları

İnsanların yapısı gereği farklı düşünme stillerinin olması sebebiyle bu farklılıklar üzerinde yoğunlaşma ihtiyacı hissetmeleri günümüzde önemli hale gelmiştir. Bireylerin farklı özellikleri de farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanmasını gerektirmektedir (Başaran 2004).

İnsan yapısı gereği zekâ ile ilgili belirtilen görüşlerde yedi temel zekâ alanı olduğu öne sürülürken aynı zamanda bu yedi zekâ türünden daha fazla zekâ alanı olabileceği görüşü de ifade edilmiştir. Bu sebeple Gardner doğacı zekâ türünü de literatüre ekleyerek sekiz tane zekâ alanı olduğunu savunmuştur ve bu alanlar (Ülker 2016).

Mantıksal & Matematiksel Zekâ*

Görsel & Uzamsal Zekâ*

Sözel & Dilsel Zekâ*

Müziksel & Ritmik Zekâ*

Bedensel & Kinestetik Zekâ*

İçsel Zekâ*

Doğacı Zekâ*

Sosyal zekâ, olmak üzere sekiz alanda ele alınarak incelenmektedir (Ermiş ve diğ. 2012).

Mantıksal & Matematiksel Zekâ

Kişilerin akıl yürütme, hesap yapabilme, rakam ve sayıları sınıflandırabilme, mantıklarının üst düzeyde kullanabilmeleri ve deneme yanılma yoluyla anlayabilme yeteneği olarak açıklanmaktadır (Armstrong 2009). İnsanların bir problem, olay ya da durum karşısında mantıksal düşünebilmesi, sorunlar karşısında çözümleri bilimsel olarak gerçekleştirebilmesi, sayı ve formülleri verimli kullanabilmesi, hipotez kurup hesaplamalar yapabilmesi ve yine benzetmeler kullanıp çeşitli testler yapabilme becerisi olarak ifade edilmektedir. Sayısal alanda yüksek zekâ seviyesine sahip kişiler (mimar, kimyager, mühendis, matematik öğretmenliği vb.) bu zekâ türüne örnek verilebilir (Demirel 2000).

Parçadan bütüne ya da bütünden parçaya doğru yapılan düşünme teknikleri bilişsel bir beceri olup bilimsel yönde düşünmeye yardımcı olmakta ve matematiksel zekâ türü devreye girmektedir (Küçükahmet 2001). Problemleri çözebilmek ve yeni fikirler üretebilmek yine bu zekâ türünün önemli özellikleri olarak ifade edilmektedir (Carlisle 2001).

Görsel & Uzamsal Zekâ

Bu zekâ türü gelişmiş olan kişiler nesnelere belirgin biçimde seçerken nesnelere farklı biçim ve boyutlarıyla zihinlerinde canlandırabilirler. Bu bireyler iletişim sürecinde görsel unsurlara ve slaytlara daha fazla başvururlar bu nedenle bu bireylerin diğer bireylerden daha fazla görsel zekâ seviyesine sahip oldukları varsayılmaktadır. Diğer ifade şekli uzamsal zekâ olan bu zekâ türü yüksek olan kişiler, mekanların mimari özellikleri ile ilişki oluşturmaya daha yatkınlardır (Babacan 2012).

İnsanların çevresinde bulunan şekiller hakkında zihninde canlandırma yapabilmesi ve yine çevresindeki nesnelere doğru biçimde ve görsellikle algılayabilmesi görsel zekâ türünün başlıca özelliklerindedir (Saban 2000). Zihindeki aktarmak ya da kağıda dökmek gibi kavramlarla benzetilen zekâ türü olsa da bunlardan daha fazlası olduğu belirtilmektedir (Temiz 2007). Düşünüleni zihinde resmedebilme, gördüklerini zihninde farklı boyutlarda canlandırabilme bu zekâ türünün en önemli yetenekleri arasında sayılmaktadır (Carlisle 2001).

Sözel & Dilsel Zekâ

Bu zekâ türüne sahip olan kişiler, herhangi bir uzmanlık alanı ile ilgili farklı kişilere bilgi aktarmak, diğer kişileri bir işi yapmaya ikna edebilmek ya da bir durum karşısında neyi ve nasıl yapılması gerektiğini ifade edebilmek gibi yeteneklere sahiptirler. İletişim kurdukları dilden farklı olarak bir ya da birden fazla dil ile de karşısındaki kişileri ikna edebilme, düşüncelerini ve duygularını aktarabilme yeteneğine sahiptirler. Kullandıkları dil hakkındaki tüm oluşumlara ve dilin genel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaya yatkındırlar (Saban 2004).

Bazı insanlar dili sadece bir iletişim aracı olarak kullanırken bazıları da bir ya da birden çok dili çevresindekilere karşı kullanma yönünde kendilerine güvenmektedirler. Çeşitli kültürlerde yaşamına devam eden bazı insanlar dili etkili biçimde kullanabilmeyi önemsemektedirler. Yaşanılan çevrede dili olumlu biçimde kullanabilmek için dil zekâ kapasitesinin önemli olduğu ifade edilmektedir. Bu kapasite yazma veya konuşma (siyasetçi, yazar) becerisi olarak da tanımlanmaktadır

(Demirel 2000).

Konuşmacı zekâsı iyi düzeyde olan kişiler; sözcüklerin anlamlarına, dilin ayrı işlevlerine ya da seslerin tonlamalarına karşı daha hassaslardır. Bunun yanı sıra okuma, yazma, etrafındaki kişilere düşüncelerini aktarabilme, toplumu idrak edebilme ve iletişim kurdukları dili ya da farklı dilleri etkin biçimde kullanabilme gibi yetenekler sözel veya dilsel zekâ kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Saban 2002). Bu zekâ alanının önemli yetenekleri arasında; dinlenme, konuşma, yazma ve okuma görülmektedir (Carlisle 2001).

Müziksel & Ritmik Zekâ

Bu zekâ türü anlatılan durumlardan ya da konuşma biçimlerinden kişilerin ruhsal ve bedensel durumunu tahmin edebilme, çevredeki seslerden anlam çıkarabilme, kullanılan eşyalardan gelen seslere göre ne gibi sorunlar olduğunu anlayabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca insanların dünyaya gelmeden önce gelişen ilk zekâ türünün de bu olduğu ifade edilmiştir (Lazear 2000).

Bu zekâ alanı bireyin düşünme becerisinin müziksel olarak meydana gelmesi ve etrafı ile iyi iletişim halinde olması olarak açıklanmaktadır. Bireyin, müzik alanında eğitim almış kişiler gibi ritmik formları anlaması ve kavrayabilmesi bu zekâ türünün üst düzeyde olduğunu belirtmektedir. Bu kişiler çevrelerindeki seslere karşı aşırı duyarlıdır. Müziksel zekâ seviyesi yüksek olan bireylerin müzik terimlerini daha iyi biçimde kavradıkları da ifade edilmektedir (Saban 2001).

Müzik terimlerini anlama ve iyi şekilde ifade edebilme, müzik aletlerini duyarlı olma ve çalabilme bu zekâ alanının önemli özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Carlisle 2001).

Bedensel & Kinestetik Zekâ

İnsanların bir durum ya da olay karşısında çevresindeki kişilere olumlu veya olumsuz düşüncelerini aktarmak amaçlı bedeni aracılığıyla jest ve mimiklerini kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Saban 2001). Vücudun tüm hareketlerini takip eden bu zekâ alanı beyin karışık çalışma formunu da ifade etmektedir (Stine 2001). Yapılan bütün aktiviteleri denetlemek ve kontrol altına almak için zihin ile beden arasındaki koordinasyonu belirleyen zekâ olarak tanımlanmaktadır. Aynı

zamanda bedeninin tüm uzuvları ile alakalı zekâ alanıdır (Bümen 2004).

Gardner'a (2004) göre bireyin alt ve üst ekstremite becerilerini kullanabilmesi gerekli bir durum olduğu için hareket formlarını doğru ve iyi biçimde yapabilmek bu zekâ türünün önemli özellikleri arasındadır. Hedeflenen başarıya ulaşmak için doğru hamleler yapabilmek ve bireyin etrafına kendisini doğru biçimde aktarabilmesi bu zekâ alanının diğer özellikleri olarak ifade edilmektedir (Gardner 2004).

İçsel Zekâ

İçsel zekâyâ sahip bireyler, üst düzeyde düşünme becerisine sahiptirler. Kendilerini dinlemekten mutluluk duyarlar ve hayata karşı yüksek motivasyona sahiptirler. Bu kişiler sevdikleri şeylerin neler olduğunu bilip becerilerini ve yeteneklerini de kavrayabilmektedirler. Aynı zamanda bu kişilerin dışa dönük oldukları ifade edilmektedir (Ekinci ve diğ. 2012).

Başka bir tanımda bireyin kendi bilinç durumunun farkında olması, kendini bilmesi olarak ifade edilmektedir. Bu durum kişinin neler yaptığı hakkında kendini anlamasına da olanak sağlamaktadır. Bu zekâ türünün pozitif özelliği bireyin kendini bilerek kişiliğini ve kendisini geçebilmesidir. Bireyin kim olduğu ve kendi hakkındaki fikirlerini tam olarak kavraması bu alanın temelini oluşturmaktadır. Ben kimim sorusunun cevabı yine bu zekâ alanı ile ilgili olduğu varsayılmaktadır. İçsel zekâyâ yüksek düzeyde sahip bireyler; problemleri çözebilme yeteneğine sahip, dikkatli ve ne yapması gerektiği konusunda görüş ayrılıklarına düşmeyen, olaylar karşısında pasif kalmak yerine özgüvenli şekilde hareket edebilen kişiler olarak görülmektedirler (Demirel ve diğ. 2006).

Doğacı Zekâ

İnsanların diğer canlılarla sanki konuşuyormuşçasına iletişim halinde olabilmesi, canlıları farklı özelliklerine göre tanıyabilme ve ayırt edebilme becerisi olarak ifade edilmektedir (Saban 2004).

Doğacı zekâ türüne sahip kişiler, etrafındaki bitkileri ve hayvanları tanıyıp onlarla etkili biçimde ilgilenebilme yeteneğine sahiptirler. Aynı zamanda çevreye ve

doğaya karşı oldukça hassas bireylerdir (Green ve diğ. 2005).

Tabiatın çeşitli özelliklerine karşı ilgili ve alakalı olmak, çevre hakkında pozitif düşünceler geliştirmek, dünyadaki hayvanlara, bitkilere ve enerji kaynaklarına ilgili olmak bu zekâ türü yüksek olan bireylerin özelliklerindedir (Saban 2004).

2.4. Sosyal Zekâ

Sosyal zekâ kavramı ilk olarak Thorndike tarafından ifade edilmiş olup 1920'li yıllardan sonra bilim insanları tarafından merak edilen bir alan olmuştur. İçinde bulunulan toplumun bireylerini ilgilendiren bir zekâ türü olarak karşımıza çıkan sosyal zekâ, IQ (Intelligence Quotient)'nun bir alanı olarak kişilerin becerilerini anlayabilmede fayda sağlayan bir düşünce biçimi ve psikolojik alan olarak tanımlanmaktadır (Goleman 2007).

Sosyal zekâ; karşılıklı insan ilişkilerinde çeşitli özelliklerin farkında olmak, jest ve mimiklere, seslere ve yüz ifadelerine karşı duyarlı olmak, insanlara etkili ve tatmin edici yanıtlar verebilme becerisi olarak ifade edilmektedir. Bireyin, diğer bireylerin duygu durumlarını, isteklerini, hedeflerini, motivasyonlarını, ruh hâllerini, çalışma şekillerini anlayabilme aynı zamanda problem ve sorunları çözebilme yeteneği olarak da tanımlanmaktadır (Karagüven 2015).

Gardner'a göre sosyal zekâ, diğer bireylere (dışa dönük) yöneltilmiş alan olarak tanımlanmaktadır. Önemli olanın bireyler arasındaki farklılıkları belirleyip bunlara ulaşabilme, duygusal ayrımlarını fark edebilme ve zihinsel süreçleri hakkında bilgi edinebilmek olduğunu ifade etmektedir. Bireyin çevresindeki kişilerin gizlediği veya açık biçimde ifade ettiği isteklerini veya hedeflerini anlayabilmesi ve anladığı bu süreçle ilgili gereken adımları atabilmesi olarak da ifade edilmektedir. Genelde siyasetçilerin, uzman öğretmenlerin, iyilik sever kişilerin ve insanlara yardımcı olmaya çalışan mesleklerden olan psikologların sosyal zekâlarının daha baskın olduğu söylenebilir. Yine bu kişilerin sosyal zekâ alanında kendilerini geliştirmiş oldukları belirtilmektedir (Gardner 2004).

Sosyal zekâ alanının önemli özellikleri arasında; bireyin sosyal yeterlilik düzeyinin yüksek olması, başkalarının tutum ve davranışları hakkında tahminde bulunma, gruplar halinde çalışmalar yapabilme vb. görülmektedir (Carlisle 2001).

Moss ve Hunt'a (1927) göre bu zekâ alanı toplumda bir arada yaşayan bireylerin birbiriyle anlaşabilmesi ve geçinebilmesidir. Strang'a (1930) göre ise sosyal zekâ kişiler arası anlaşabilme yeteneği olup bu zekâ türünün iki ana boyutu bilgi ve işlevdir (Strang 1930).

Sosyal zekâ, kişiler hakkında elde edilen bilgilerle amaçlar doğrultusunda yönlendirme yapabilme ve kişileri etki altına alabilme becerisi olarak ifade edilmektedir. Zihin yapıları ve davranışlar gibi kişilerin karakterlerini şekillendiren özelliklerine bakarak gruplama yapabilme, gruplandırma sayesinde de kişilerin istek ve hedeflerini belirleyebilme becerisi olarak da tanımlanmaktadır (Başbay 2005).

Thorndike (1920) sosyal zekâyı insanları anlayabilmek ve hatalarını görmezden gelebilmek olarak ifade etmektedir. Tanımdaki anlama bilişsel bir süreç olup görmezden gelme davranışı ise önemli bir olgu olarak ifade edilmiştir. Ayrıca Thorndike'a (1920) göre sosyal zekâ, toplumsal ilişkilerde kişilerin doğru davranış ve tutum sergileyebilme becerisi olarak da tanımlanmaktadır. Akıl ile hareket edebilme arasındaki ayrımları önemli görmüş ve daha sonraki süreçlerde yapılması planlanan bilimsel çalışmalarda bu tanıma dikkat çektiği ifade edilmektedir (Kosmitzki ve John 1993).

Başka bir tanım göre sosyal zekâ, bireylerin duygu durumlarını, ruhsal hâl ve güdülerini doğru biçimde ifade edebilmek olarak tanımlanmaktadır (Weddeck 1947).

Wechsler (1958) ise sosyal zekânın tamamen bağımsız bir zekâ alanı olmadığını, genel zekâ durumunun sosyal olaylara ve durumlar aktarılabilmesi aynı zamanda sosyal ortamlarda da kullanılabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Doğan ve diğ. 2009).

Yine Vernon sosyal zekâyı içinde bulunulan toplumdaki ilişkilerde rahat davranabilmek, diğer insanların durum ve tutumlarını anlayabilmek, sosyal

konularda bilgi sahibi olmak, diğerk insanlarla anlaşabilme yeteneği, farklı kişilere karşı duyarlı olabilme gibi cümlelerle ifade etmektedir (Vernon 1933).

Kaukainen ve arkadaşlarına göre diğerk kişilerin duygu ve tutumlarını tahmin edebilme ve yazılı olan kanıtları anlayabilme yeteneği sosyal zekâ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın altında kişileri sosyal yönden sezgisel ve algısal olarak anlayabilme yeteneği yatmaktadır. Örneğ olarak çocuklarının başına olumsuz bir durumun geldiğini ebeveynlerine aktarabilmek bu zekâ türüne girmektedir. Sosyal açıdan yüksek zekâ seviyesine sahip olan kişiler yaşanılan olaylar karşısında durumun gidişatına göre bir tutum içinde olup bunu davranışlarına yansıtılabilmektedirler. Bu sebeple sergilenen davranış ve tutumlar sosyal zekânın uygunluğunu ifade etmektedir (Kaukainen ve diğ. 1999).

Yaşanılan toplum içinde kişilerin beden dilini karşı tarafa etkili biçimde aktarabilmesi, kendini açık şekilde ifade edebilmesi, kalabalık insan toplulukları karşısında konuşma yaparken zorluk yaşamaması, etkili iletişim becerilerine sahip olması, kendisine yönelik negatif düşüncelere karşın pozitif yönde tutum ve davranışlar geliştirebilmek sosyal zekâ olarak tanımlanmaktadır (Atabek 2000). Toplumdaki birey veya bireylerin kurmuş oldukları iletişimde bu zekâ türü aktiftir (Bacanlı 2002). Bu sebeple sosyal zekâ bir arada yaşayan bireylerin arasında istek ve hedef yönünden farklılıklar meydana getirdiği ifade edilmektedir (Demirel ve diğ. 2006).

Sosyal zekâ kavramı, kişinin kendisinin ve başkalarının sosyal durumlarını ifade etmekte olup sosyal hayattaki süreçlerle koordineli ve bu süreçlerle ilgili fonksiyonel bir bilgi olduğu dile getirilmektedir. Düzensiz tavırlar, sosyal yargılar ve çıkarımları içine alan tüm bu kurallar da sosyal zekâ alanına dahil edilmektedir. Bu yüzden gözlem yapabilme, hedef belirleme, planlama, sosyal hayatta meydana gelen olayların analizi ve değerlendirilmesinde devreye giren üstbiliş kavramı, sosyal zekânın önemli bir parçası görülmektedir (Doğan ve Çetin 2008).

Toplumsal ilişkilerde yetenekli olabilmek, yaşanan olay ve durumlarda bilgi edinebilmek, bireyin diğer bireylere yardımcı olabilmesi, amaçlara ulaşabilmede taktiksel düşünce ve etkileme tarzının da sosyal zekâ olduğu belirtilmektedir. İlâveten bireyin kendisinin farkında olması ve yaşanan olaylar karşısında göstereceği tutumlarında sosyal zekâ alanına dahil olduğu savunulmaktadır (Salur 2009).

Beden dilini aktif olarak kullanmada başarılı olan bireylerin sosyal zekâ seviyelerinin yüksek olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda diğer bireyleri anlayabilme ve diğer bireylerle etkili bir iletişim içerisinde olma konusunda da başarılı oldukları düşünülmektedir. Bireylere nasıl ve hangi biçimde yakınlık göstermeleri gerektiği konusunda endişe etmezler ve kurdukları arkadaşlık bağlarını nasıl devam ettirmeleri gerektiği konusunda iyidirler. Sosyal zekâyâ sahip kişilerin konuşmacı tarafları gelişmiş olup aynı zamanda karşılarındaki kişileri iyi bir şekilde dinleyebilme yeteneğine sahiptirler. Bu yeteneklerinden dolayı başarılı kişiler olarak görülmektedirler. Başarılı görülen bu kişiler farklı ırktan, dinden, yaştan ve kültürden insanlarla etkili şekilde iletişim kurarak onların daha mutlu hissetmelerine katkı sağladıkları ifade edilmektedir (Doğan 2006).

Bu durumların tersine sosyal zekâ düzeyi daha düşük olan bireyler çevresindeki kişilere karşı öfkeli, mutsuz, agresif, kendini yetersiz ve suçlu gören bir hava içerisinde dirler (Doğan ve diğ. 2009).

Sosyal bir yapıya sahip olan insanların, yaşamlarını devam ettirebilmek adına fizyolojik ve ruhsal yönden birtakım ihtiyaçlarını gidermesi gerekmektedir (Doğan 2006). Bu ihtiyaçların başında gelen ve belki de en önemlisi görülen kişinin sosyal ilişki ağlarıdır. Bireylerin davranış ve tutumları, düşünce yapıları, değerleri ve ideolojileri farklılıklar göstermektedir. Bazı insanlar daha kolay uyum sağlayabilen, insan canlısı, girişken bir kişilik yapısına sahipken bazı insanların bu durumun tam tersi olarak karamsar, içine kapanık, asosyal ve çekingen bir yapıya sahip oldukları ifade edilmektedir (Çavuş ve diğ. 2017).

Sosyal zekâ düzeyi daha düşük olan kişiler, etrafları ile yeterli düzeyde iletişim kurmakta problem yaşayabilmektedirler. Bu kişilerin istenilen performans düzeyinin altında kalmalarına dolayısıyla da gerekenin altında başarı göstermelerine sebep olabilmektedir. İletişim sürecinde yaşanan bu zorluklar kişinin sosyal yaşamını etkilemekte ve birtakım olumsuzluklara yol açtığı düşünülmektedir (Kaya ve diğ. 2016).

Kişilerin çeşitli alanlarda farklı düşünceler tarafından etki altında kalmasına neden olan zekâ türünün sosyal zekâ olduğu varsayılmaktadır. Kişinin yaşantısı boyunca içinde bulunduğu farklı durumlar ve olaylarında bu süreci etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenlerden dolayı sosyal zekâyâ tek bir olgu ya da kavram olarak değil de birçok farklı açıdan yaklaşılması gerektiği ifade edilmektedir (Çavuş ve diğ. 2019).

Bazı bilim insanları sosyal zekâ konusu ile ilgili farklı düşüncelere sahiptirler. Kihlstrom ve Cantor (1989) zekâyı zekâ kavramı yerine zeki kavramıyla tanımlamış olup sonrasında sosyal zekâyâ karakteristik bir özellik olarak değerlendirilen bir olgu olarak yaklaşmışlardır. Yine bilim insanları sosyal zekânın zamanı ya da zihinsel bir süreci kapsamakta olduğunu da ifade etmişlerdir. Sosyal zekânın günlük hayattaki olaylar ile uyumlu olduğu ve sosyal yaşamında önemli bir parçası olduğu ifade edilmektedir. Bireyin çevresindeki diğer kişileri ya da meydana gelen sosyal olay ve durumları anlayabilmesi yine sosyal zekâ kavramıyla açıklanmaktadır. Sonuç olarak ortaya konan her türlü pozitif ve negatif tutum, davranış ve düşünceler yine bu alana dahil edilmektedir (Kaukiainen 1999).

İnsanların diğer bireylerle etkileşim halinde olabilme yeteneği sosyal zekâ ile ilgili yapılan tanımlamaların ortak özelliği olarak ifade edilmektedir. Sosyal zekâ ile ilgili bu zamana kadar çok fazla tanımlama yapılmış olup henüz ortak fikir olarak birleşilen bir tanımın olmadığı da ifade edilmektedir (İlhan ve Çetin 2014).

2.4.1. Sosyal Zekânın Özellikleri

- ⇒ Sorunlu kişilere yardımcı olur
- ⇒ Liderlik yönü baskındır
- ⇒ Çevresindeki kişilerle ve yaşı yakın olan bireylerle sosyalleşir
- ⇒ Diğer kişilerin ruhsal durumları ile ilgili çıkarımlar yapabilir
- ⇒ Güvendiği arkadaşlarıyla sık sık görüşürler
- ⇒ Empati yapabilme becerisine sahiptirler
- ⇒ Pozitif bakış açısına sahip bireylerle görüşmeler yapmak isterler
- ⇒ Etrafındaki insanlara öğretmeyi ve de onlarla birlikte öğrenmeyi severler (Gürel ve Tat 2010).

Buzan (2002) sosyal zekânın özelliklerini bu şekilde ifade etmektedir;

- Çevresine karşı ilgili olabilme
- Gelecekte nerede olmak ve ne yapmak istediği hakkında net düşünce yapısına sahip olma
- Kişinin kendisi için gereken özgüvene sahip olması
- Gereken tutum ve davranışları sergileyebilme
- Diğer bireylere saygı duyabilme ve saygı ile yaklaşabilme
- İyi bir dinleyici ve konuşmacı olabilmek
- Diğer insanların yerine kendini koyup empati yapabilmek ve bedensel becerileri kullanabilmek (Buzan 2002).

Walker ve Foley (1973) sosyal zekâyı bu özelliklerle açıklamaktadır;

- Kendini mutlu edecek davranışları sergileyebilme
- Organizmanın kendi için faydalı davranışları uygulayabilmesi
- İnsanların yapmak istediklerini, duygularını, düşüncelerini, hedeflerini anlayabilme ve bu süreçlerle alakalı fikir yürütebilme
- Bireyin kendine yetebilmesi
- Hedefe yönelik faaliyetler gösterebilme yeteneği
- Diğer insanlarla ilgili olabilme kapasitesi
- Zihinsel süreçlerin tüm aşamalarında kişilik özelliklerinin ortaya çıkması

(Yıldırım 2017).

2.4.2. Sosyal Zekânın Çok Boyutluluğu

Farklı bilim insanları sosyal zekânın çok boyutluluğu üzerinde çalışmalar yapmışlar ve bu araştırmalarda hangi etmenlerin hangi boyutlardan meydana geldiği yönünde farklı düşünceler öne sürmüşlerdir (Marlowe ve Bedell 1982). Bilim insanlarından Marlowe (1986) sosyal zekâyı beş ayrı faktörlü bir yapı olarak ele almıştır. Bu etkenleri sosyal beceriler, kendini başka bir kişinin yerine koyabilme becerisi, duygusallık, sosyal kaygılar ve sosyalleşme tutumları olarak ifade etmiştir. Marlowe'un (1986) ortaya koyduğu çalışma verilerine bakıldığında sosyal zekânın tek boyuttan oluşmayıp çok boyutlu olduğu düşüncesi desteklenmektedir (Marlowe 1986).

Sosyal yetenek; diğer kişilerle koordineli ve uyumlu biçimde etkileşim içinde olabilme, Empati kurabilme yeteneği; etraftaki kişilerin yerine kendini koyabilme ve diğer insanları anlayabilme becerisi olarak ifade edilmektedir. Duygusal olma; toplumda bir arada yaşayan insanların çevresindeki diğer kişilere karşı duyduğu his olarak tanımlanmaktadır. Sosyal endişe; meydana gelen olaylar ve durumlar karşısında kişinin rahat olabilme düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Sosyal davranışlar; çevredeki diğer kişilere ilgili ve etkileşim halinde olabilme becerisi olarak ifade edilmektedir (Dong ve diğ. 2008).

2.4.3. Sosyal Zekânın Alt Boyutları ve Modelleri

Sosyal zekâyâ yönelik yapılan tanımlarda Marlow'e (1986) göre sosyal sezgi veya algı sosyal zekânın temeli olarak esas alınsa da daha sonra yapılan bilimsel çalışmalar bu zekâ türünün çok boyutlu olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan bilimsel çalışmalar sonucunda bazı araştırmalar benzerlik gösterse bile sosyal zekânın alt boyutları ile ilgili net bir ifade olmadığı dile getirilmektedir (Doğan 2006).

Sosyal Zekânın Yapısal Modeli

Sosyal algı, sosyal bellek, sosyal esneklik ve sosyal anlayışın birleşmesiyle sosyal zekânın yapısının oluştuğu dile getirilmektedir. Sosyal zekâ alanının sosyal

bilgi ve diğer faktörlerle (kişilik, amaçlar, deneyimler, ilgi alanları, durumsal talepler vb.) beraber sosyal davranış kalıplarımızı meydana getiren zekâ türü olduğu ifade edilmektedir (Abul 2015).

Goleman Sosyal Zekâ Modeli

Sosyal zekâ modelini Goleman (2007) iki farklı boyutla ifade etmiştir. Bunlar farkındalık ve beceri boyutudur. Farkındalık boyutu kendi içinde uyum, temel empati, sosyal biliş kavramlarından oluşmaktayken beceri boyutu için ilgi, eş zamanlılık, nüfuz ve benlik sunumu kavramlarını ifade etmiştir.

Diğer insanların duygu ve düşüncelerini tahmin edebilmek, meydana gelen sosyal olayları kavrayabilme, diğer kişilerin ruhsal durumlarını hızlı biçimde algılayabilmek farkında olabilme olarak ifade edilmektedir. Farkındalık boyutunda bulunan kavramlar;

- Ahenk: Diğer kişileri dikkatli biçimde dinleyebilmek ve onlarla uyum içinde olabilmek
- Kendini Başka Birinin Yerine Koyabilme: Diğer insanların belirtmedikleri duygu ve düşüncelerini anlayabilme
- Empatik İsbet: Çevrede bulunan kişilerin mutlu ya da mutsuz olduklarını kavrayabilme
- Sosyal Biliş: Dünyadaki sosyal oluşumun farkında olabilmek
- Beceri (yetenek): İçinde yaşanan toplumda meydana gelen olay ve durumlar karşısında kişilerin hangi his, duygu ve düşüncelere sahip olduğunu kavramak ve bilebilmek olarak ifade edilmektedir. Yine de bunları bilmek etkili iletişime katkı sağlamayabilir. Bununla birlikte farkındalıkla ilişkisi olan becerinin doğru yönde seyreden ilişkilere olanak sağlayabileceği ifade edilmektedir.

Beceri boyutunda bulunan kavramlar;

- Alaka: Diğer kişilerin ihtiyaçlarını ön plana alarak doğru ve etkili bir tutum sergileyebilme
- Eş Zamanlılık: Doğru yönde hareket edebilme
- Nüfuz: Bireyler arasındaki etkileşimlerin sonuçlarına etki edebilmek
- Kişilik Aktarımı: Kendini ifade ederken verimli olabilmek

Strang Sosyal Zekâ Modeli

Sosyal zekâ modelini (Strang 1930) iki farklı boyut ile tanımlamaktadır. Bunlar işlev ve bilgi boyutudur. İşlev, sosyal zekâyı uygulamaya aktarabilme olarak ifade edilirken bilgi boyutu ise kişilere yönelik bilgi edinmek olarak açıklanmaktadır.

Walker ve Foley Zekâ Modeli

Bilim insanlarının sosyal zekâyı açıkladıkları tanımlar ifade edilmiştir. Bunlar;

- Diğer insanların yapmak istediklerini, duygularını, düşüncelerini, hedeflerini anlayabilme ve bu süreçlerle alakalı fikir yürütebilme
- Hedefe yönelik faaliyetler gösterebilme yeteneği
- Diğer insanlarla ilgili olabilme kapasitesi
- Bireylerin his ve fikirleri hakkında net biçimde tahmin yapabilme olarak tanımlamaktadır (Bacanlı 1999).

Kosmitzki ve John Sosyal Zekâ Modeli ve Boyutları (1993)

Kosmitzki ve John'a göre sosyal zekânın bireyin kendini diğer bireylerin yerine koyabilmesi, diğer kişilere yönelik oluşturacakları tutumlara yönelik tahminleri, hedeflediklerine yönelik tutumlarının gerçekleşme olasılığı ve farklı kişilerin olayları algılayabilme becerileri ile ilgili olduğunu ifade etmektedirler (Kosmitzki ve John 1993).

Kosmitzki ve John'a göre yedi farklı olgudan meydana gelen sosyal zekâ şu şekilde ifade edilmektedir;

- Farklı bireylerin zihinsel durumlarını ve düşüncelerini algılayabilme
- Sosyal seziler ve karmaşık sosyal olaylar karşısında duyarlı olabilme
- Sosyal olgular konusunda bilgi sahibi olma
- İnsanları idare edebilmek için gerekli olan sosyal teknikleri kullanabilme
- Diğer bireylerle etkileşim sürecindeki yetenek
- Sosyal adaptasyon içerisinde olabilme
- Toplumdaki diğer kişilerin yerine kendini koyabilme (Kosmitzki ve John 1993).

Lazear Sosyal Zekâ Modeli ve Boyutları

Lazear (2000) sosyal zekâ modelini şu şekilde aktarmaktadır;

Empati yapabilme

İnsanlarla sözlü ya da etkili iletişim kurabilme

Kişilerin ruhsal durumlarını ve duygularını anlayabilme

Bireyler arası etkileşim ve uyum

Grup ile iş birliği içerisinde çalışabilme

Karşıdaki kişinin bakış açısıyla karşıdaki kişiyi dinleyebilme (Lazear 2000).

Silberman Sosyal Zekâ Modeli ve Boyutları (2000)

Silberman (2000) sosyal zekâyı ve sosyal zekâya sahip kişilerin özelliklerini sekiz boyutta tanımlamaktadır;

İhtiyaçları dile getirebilme

Duygu ve düşünceleri doğru biçimde ifade edebilme

Yaşanılan toplumu anlayabilme

Diğer bireyleri motive edebilme, ikna edebilme ve etkileyebilme

Komplike durumlarda yaratıcı fikirler üretebilme

Etkili takım üyesi olabilme ve grup ile iş birliği içinde çalışabilme

İlişkilerde olumlu ve uygun tutumu sergileyebilme

İletişim sürecinde bireylerden geri bildirim alabilme ve bireylere dönütler verebilme (Silberman 2000).

Albrecht Sosyal Zekâ Modeli ve Boyutları (2006)

Albrecht sosyal zekâ alanı ile ilgili uç nokta kavramından bahsetmiş olup bunlardan ilki toksik, ikincisi ise besleyici noktadır. Diğer insanlar tarafından övülen, değer gören ve sevilmeye layık olana besleyici tutum, bunların tam tersi için kullanılan kavram ise toksik tutumlar olarak ifade edilmektedir (Kazu 2019).

Albrecht (2006) sosyal zekâyı beş farklı grupta tanımlamaktadır;

Açık Olma: Düşüncelerimizi açık biçimde karşıımızdaki kişilere aktarabilme

Samimiyet: Diğer kişilerin yanında sergilemiş olduğumuz tutumlarımızın neticesinde kişilerin bize göstermiş oldukları davranış biçimleri

Kişiler İçin Bir Şey Düşünebilme (empati): Karşıımızdaki kişilerle ortak

şekilde iş yapabilme

Duruş (hâl): Sözlü ya da sözsüz biçimde bir şeyleri ifade edebilme

Olay Bilinci: Meydana gelen olay ve durumları anlayabilme, olaylar ve durumlar karşısında bireylerin zihinsel yapıları hakkında yorum yapabilme ve kişilerin birbirlerinden etkilenmesi hakkında yorum yapabilme (Albrecht 2006).

Buzan Sosyal Zekâ ve Boyutları (2002)

Diğer bireylerle iletişim kurabilmek, onları anlayabilmek ve zekâ seviyesi yüksek olan kişilerle iletişime geçebilmek için bireyin zihinsel ve bedensel gücünü kullanması gereklidir. Bireyin etrafındaki kişilerle kuracağı dostluk ve arkadaşlık ilişkilerini ön görebilmesinden dolayı bireylerin toplum içinde arkadaş ve dostluk ilişkileri kurabilmeleri adına yönlendirici davranışlarda bulunmak gerektiğini ifade etmektedir. Bu sebeple Buzan (2002) sosyal zekâyı geliştirebilmek adına 8 faktör belirlemiştir. Bunlar;

Aktif dinleme kabiliyetine sahip olma

Diğer bireylere yol ve yollar gösterebilme

Sosyal ortamlarda diğer kişilerle kolayca iletişime geçebilmek

Karşılıklı konuşarak problemleri çözebilme

Kişilere fikirlerini direktme ve kabullendirme

Farklı ortam ve durumlarda nasıl tutum ve davranışlar sergilemesi gerektiğinin farkına varmak

Kişinin çevresindeki bireylerle kolayca kaynaşabilmesi ve konuşabilmesi

Diğer bireylerin jest, mimik ve beden dillerinden çıkarımlar yaparak onları tanımak ve anlayabilmektir (Buzan 2002).

Orlic Sosyal Zekâ Modeli ve Boyutları (1978)

Sosyal zekâ adına önemli olan beş öge olduğunu belirtmektedir;

İçinde yaşanılan toplumun ve çevrenin kuralları hakkında bilgi sahibi olma

Komplike toplumsal olayları önceden tahmin edebilme ve bu olaylar karşısında duyarlı olabilme

Bireylere yol gösterebilmek adına toplumsal becerilerini etkin biçimde kullanabilme

Diğer insanlarla ilgili olma, fikir alışverişi yapabilme ve toplumsal beceri
Bireylerin psikolojik durumlarını kavrayabilme ve içe dönük fikirlerini
algılayabilme (Kosmitzki ve John 1993).

Silvera ve Arkadaşlarının Sosyal Zekâ Modeli ve Boyutları (2001)

Silvera ve arkadaşları (2001) sosyal bilgi süreci, sosyal beceri, sosyal farkındalık olmak üzere üç boyutta sosyal zekâyı tanımlamışlardır (Kanbur 2015).

Sosyal Bilgi Süreci; Diğer kişilerin jest, mimik ve beden dilinden verdiği mesajları algılayabilmek, etrafındaki kişilerin hâl ve hareketlerinden çıkarımlar yapabilmek, kişinin kendi hissettiklerini ve de çevresindeki kişilerin düşünce ve duygularını kavrayabilmek olarak ifade edilmektedir (Doğan ve diğ. 2009).

Sosyal Beceri; Sosyal ortamlarda pozitif yönde hareketler sergileyebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Sosyal zekâ düzeyi yüksek olan kişilerde bu davranışların görülme sıklığının daha fazla olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda sosyal zekâ düzeyi yüksek olan bireyler çevreye adapte olabilme konusunda da iyilerdir ve bu yönleriyle sorun ve problemlerle daha kolay baş edebilirler (Doğan ve diğ. 2009).

Sosyal Farkındalık; Bireyin ortamdaki kişiler ve içinde bulunulan durumun farkına varıp kendi davranışlarını kontrol etmesi ve şekillendirmesi olarak ifade edilmektedir. Bu farkındalık seviyesi üst düzeyde olan bireyler nerede ne yapmaları gerektiğini, nasıl konuşmaları ve davranmaları gerektiğini iyi bilmektedirler. Aynı zamanda bu özelliklerinden dolayı da farklı olaylar ve durumlar karşısında ne şekilde tepki vermeleri gerektiğinin de farkındadırlar (Doğan ve diğ. 2009).

2.4.4. Sosyal Zekânın Önemi

Sosyal zekânın bireyin kendine özgü değer yargılarını kavradığı, inancını betimleyebildiği, oluşan tehditleri önceden sezip onları saf dışı bırakabilmek adına planlar yapabilmesiyle alakalı olduğu düşünülmektedir (Rhodewalt ve Vohs 2005). Bu sebeple sosyal zekâ düzeyi yüksek olan kişilerin günlük hayatta karşılaşmış oldukları problem ve sorunları çözebilmek, planlar yaparak sosyal açıdan olumsuzluk meydana getiren sorunlarla baş edebilmek gibi konularda daha başarılı

oldukları söylenmektedir (Maltese ve diğ. 2012).

Sosyal zekâ yönünden kendisini geliştirmiş bireyler farklı kişilerin ilgi ve beklentilerini daha iyi kavrayabilirler. Jest ve mimikler aracılığıyla karşıdaki kişilerin duygu, düşünce ve kişilik özelliklerini çok hızlı biçimde anlayabilirler (Saban 2001).

İçinde buldukları grup, topluluk ya da ortamlarda liderlik edebilirler çünkü bu bireylerin iletişim becerileri oldukça gelişmiştir. Çevrelerindeki kişilere karşı oldukça yardımseverlerdir. Paylaşmak gibi değerlere önem verirler. Özgüven seviyeleri yüksek olup çevresinde bulunan kişilere de güven duyarlar. Sosyal yönden tüm organizasyon ve faaliyetlere katılım sağlama açısından oldukça hevesli ve istekli olduklarını hissettirebilir ve aynı zamanda insanların günlük hayatta sergilemiş oldukları tutum ve davranışların nerelere gidebileceğini, nelere yol açabileceğini anlama ve yorumlamada da oldukça iyilerdir (Şimşek 2007).

Sosyal zekâ, yüksek ikna kabiliyetine sahip olma, arkadaşlıklar kurabilme, problem ve sorunlar karşısında çözüm yolları üretebilme, diğer bireylerle karşılıklı fikir alışverişinde bulunabilme gibi yetenekleri içine alan bir zekâ türü olması nedeniyle çok önemli görülmektedir (Vural 2004). Yine kişilerin yordama kapasitelerini etkileyen ve çevrede meydana gelen tüm olayları sosyal açıdan kavramaya yardımcı olmasından dolayı sosyal zekânın önemli olduğu ifade edilmektedir (Lacanlale 2013).

Sosyal zekâ düzeyi yüksek olan kişiler yani sosyal açıdan olaylar ve durumlar karşısında bilinçli hareket edebilen kişiler, çevresindeki insanlar tarafından nazik, kibar ve güler yüzlü bulunmaktayken sosyal zekâ düzeyi düşük olan kişiler ise toplum tarafından kaba, geçimsiz ve asık suratlı kişiler olarak görülmektedirler. Bu zekâ alanının diğer insanlarla iş birliği içerisinde olabilmek, aynı amaç etrafında kenetlenmiş insanları ayrıştırmak yerine birleştirici davranışlar sergilemek, bireysel düşünmek yerine çevresindeki kişi ve kişileri düşünerek hareket etmek, ortaya çıkan negatif durumları en aza indirebilmek ve amaçlara yönelik kişilere yardımcı olmak gibi önemli özellikleri bulunmaktadır (Albrecht 2006). Eğitim sistemi içerisinde sosyal zekânın gelişme göstermesi temel hedef olmamasına rağmen toplumda bir arada yaşayan kişilerin başarılı olmalarını sağlayan en önemli faktörlerden birinin sosyal zekâ olduğu ifade edilmektedir (Selçuk ve diğ. 2004).

2.5 Sportmenlik Kavramı

Bu kavram tanımlanırken öncelikle spor ve sportmenlik kavramları açıklanmaktadır. Daha sonrasında önemi, temel özellikler ve kavramın alt boyutları açıklanmıştır. En son önemli görülen sosyal zekâ ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişki ele alınmıştır.

2.5.1 Spor

Spor, toplumsal yönden kurallara uymayı ve sağlıklı bağlar kurmayı sağlayan, dünya barışına inanmış kişileri topluma dahil eden bir araç olarak açıklanmaktadır. Bunun yanı sıra sporun temelinde mücadele ve yarışma ruhu yatar. Bedenini ve aklını etkili biçimde kullanabilen kişilerin şahsına, rakibine, doğaya ya da zamana karşı benzer koşullarda mücadele biçimi olarak da ifade edilmektedir (Güven 1999).

Spor, özel bir ahlak ve yaşam olarak ifade edilmektedir (Erdemli 2016).

Spor, sporcu diye tanımlanan kişi veya kişilerin belirli bir zaman ve mekânda, belirlenmiş etkinliklerin farklı formlarda hızlı şekilde amaca yönelik yapıldığı süreçleri kapsayan belirli bir organizasyon kapsamında devam ettirilen insan tutum ve davranışları olarak ifade edilmektedir. Spor, kişilerin şahsi karar ve mücadele güçlerinden istifade ederek başarı kazanmak, galip gelmek vb. için yaptığı kurallara dayalı faaliyetler olarak da ifade edilmektedir. Bununla beraber yine spor, bir amaca yönelik farklı araç ve gereçlerle yapılan, farklı biçimlerde olsa bile kabul görmüş ve önceden belirlenmiş kurallara sahip, temel motorik özellikleri ve performansı geliştirmeye yönelik yapılan fiziksel aktiviteler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Biçer 2007).

İnsanlık tarihinin başlangıcı ile spor tarihinin başlangıcının aynı olduğu varsayılmaktadır. Tarih boyunca insanın beden gücü aracılığıyla diğer canlılara üstünlük kurma ihtiyacı hissettiği ifade edilmektedir. Bunun da sporun temel amaçlarından biri olan yarışma esnasında mücadele edilen rakibe üstün gelebilme içgüdüsüne neden olduğu iddia edilmektedir (Pepe ve diğ. 2019).

Sosyal ve ekonomik yönden kalkınmanın temelini oluşturan insanın bedensel

ve ruhsal açıdan sağlığını, karakter ve kişilik özelliklerini geliştirebilmesi spor aracılığıyla sağlanmaktadır. Bireylerin, ülkelerin ve toplumların arasındaki barış ve dayanışmayı sağlamak ve bireylerin mücadele gücünü arttırmanın yanı sıra önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde yarışma, galip gelme ve üstünlük kurma gibi amaçlarla yapılan bedensel faaliyetlerin tümüne spor denmektedir (Demirci 2008).

Spor, kişilerin fiziksel yeterlilik ve yetenekleri aracılığıyla eğlenmek ya da kazanmak amacıyla yapmış oldukları faaliyetler olarak açıklanmıştır (Dursun 2019). Psikologlar açısından spor ise bireylerin sosyal düzene daha hızlı adapte olmalarını sağlayan bunun yanı sıra fiziksel, bilişsel ve ruhsal yönden sağlıklı bir gelişme göstermelerine destek olan faaliyetler bütünü olarak ifade edilmiştir (Dever 2010).

Spor; eşitlik, disiplin, ahlak, haz, hoşgörü, barış, adalet, sevgi, mutluluk ve saygı gibi insanlık değerlerini gözetken kavramları barındırdığı gibi stres, keder, başarısızlık, yenilgi, hüznün, keder vb. gibi kavramları da içeren ve insanın bütün varlığına etki ettiği düşünülen bir kavram olarak nitelendirilmektedir (Pehlivan 2004).

Spor, toplum ile gerçekleşen olaylar ve durumlar arasında etkileşim oluşturmaktadır. Bu ilişkisi sebebiyle sporun toplumsal süreçlerle şekillenmesini sağlamaktadır. Buradan yola çıkarak spor özgür bir şekilde oluşmamaktadır. Bu süreçte toplumsal bağlar ile ortaya çıkarak yeni forma bürünür. Bu yönüyle de sporun toplum açısından önemi; hoşgörü, anlayış ve dostluk gibi duyguları tamamlama, şahsi kontrolü sağlama, kurallara saygı, sağlıklı yaşam, sorumluluk anlayışını geliştirme, kendini tanımlama, ölçülü olma vb. biçimde tanımlanmaktadır (Ramazanoğlu ve diğ. 2005).

2.5.2 Sportmenlik

Dünya genelinde yaygın biçimde kullanılan Fair-Play terimi “centilmenlik” anlamında kullanılmaktayken ülkemizde ise genel olarak “sportmenlik” olarak ifade edilmektedir (Pehlivan 2004).

Sportmenlik kavramı her türlü spor branşında ve her seviyesinde dürüst ve adil bir oyun sergilemek, kişilerin onuruna gösterilen saygı olarak nitelendirilmiş ahlaki bir prensip olarak ifade edilmektedir (Pehlivan 2004). Bu kavramı Konter

(2006) saygılı, güzel ahlaklı, insanlığa fayda sağlayan, cesur yürekli ve vatansever kişi olarak tanımlanmaktadır (Konter 2006). Sporun içinde olan bir kavram olmasının yanı sıra sportmenlik yaşamın diğer tüm alanlarına da etki edebilmektedir. Sportmenlik kültürden kültüre ufak farklılıklar gösterse bile evrensel bir olgudur. Adalet, dürüstlük, anlayış ve saygının sembolü olarak da nitelendirilmektedir (Ekinci 2018).

Kurallara uyma, adil bir oyun, rakip ile mücadelenin rakibi yenmekten daha keyifli olduğu, sadece şahsi başarının değil rakip başarısını da tebrik edebilmeyi benimsemek sportmenlik olarak tanımlanmaktadır (Pehlivan 2004). Son asırda sporun üzerindeki ticari ve siyasi beklentilerin artış göstermesi, sporun amatör ruhunu geriletmiş ve sportmenlik davranışlarının azalmasına neden olmuştur.

Bu süreçte sportmenlik kavramı, adil biçimde yarışmak, haksız elde edilen üstünlüklerden kaçınmak, rakibin fiziksel ve ruhsal dokunulmazlığına saygı göstermek gibi insani değerlerin ön planda olduğu bir seviyeden yalnızca sportif kurallara uymanın sportmenlik olarak nitelendirildiği bir olgu haline dönüşmüştür (Yıldıran 2005).

Sportmenlik, başarıya giden süreçte dürüstlük, adalet ve kurallara saygı gösterme devamlılığını sağlayabilme olarak tanımlanmaktadır (Robinson 2009). Feezell (1986), sportmenliği düşünebilen ve sorumluluk alabilen sporcuların rekabet ve dürüstlüğü olarak tanımlanmaktadır (Feezell 1986). Arnold'a (1998) göre ise sportmenlik geleneğin parçası olmak, sportmen, şefkatli, cana yakın, kibar, saygılı, yüce gönüllülük gibi kavramlarla açıklanmaktadır (Arnold 1998).

Sporcunun almış olduğu eğitimin tek başına yeterli olmayıp aynı zamanda yaşadığı kültür ve kişilik özelliklerinin de sportmenlik davranışlarının şekillenmesinde önemli olduğu belirtilmektedir. Bu sebepten dolayı kişilere sportmenlik davranışlarını geliştirebilmeleri için kültür ve kişilik özellikleri ön plana alınarak ayrı ayrı eğitim verilmesi gerekli görülmektedir (Koç ve Güllü 2017). Başka bir açıdan sportmenlik sporcuların yapmış oldukları spor branşına hangi açıdan yönlendirildiği ile ilgili olduğu ifade edilmektedir (Balçıkanlı ve Yıldıran 2011).

Sportmenlik kapsamında mücadelenin amacı becerilerin karşılaştırılmasıdır. Bu sebeple mücadele edilen rakibin iş birliğinin bir parçası olduğu düşünülmektedir. Sporcuların haksız biçimde üstünlük sağlayabilecekleri olası hakem hatalarını kabul

edip etmeyeceklerine de karar vermeleri gerekmektedir. Bunun sebebi hakem hatalarından çok kuralların doğru ve düzgün biçimde uygulanmamasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Mücadeleyi kazanmanın önemli olduğu ve mücadelenin şiddetlendiği anlarda sportmenlik davranışı önem kazanır. Kısaca sportmenlik başarıya giden süreçteki taktikleri etkin davranışlara dönüştürmeyi gerekli kılmak olarak ifade edilmektedir (Cecchini ve diğ. 2007).

Sporda ahlaklı bir davranış olan sportmenlik, cinsiyet fark etmeksizin rekabet anında nasıl davranılması gerektiği ile ilgilidir. Sporcuların rakibin güvenliğini ve sağlığını düşünerek hareket etmeleri, antrenörlerin zaman geçirmeye yönelik hareketleri önlemek adına oyuncularına uyarılar yapmaları, yanlış verilen hakem kararlarında sporcuların bunu düzeltmek adına harekete geçmeleri, sporcuların oyun kurallarına dikkat etmeleri, rakibe yaptıkları faullerden sonra ellerini uzatarak özür dilemeleri sportmence davranışlara örnek verilebilir (Gürpınar 2009).

Sportmenlik kavramı farklı kişiler tarafından çeşitli tanımlarla ele alınmıştır. Birçok yazar erdemli davranışlar sergilemenin sporun ruhuna uygun olduğu zaman sportmenliği kapsadığını ifade etmişlerdir. Sportmenlik kavramı değerlendirildiğinde ise karakter eğitimi, ahlaki değerlerin gelişimi ve etik değerler eğitimi spora katılımı tanımlayabilmek adına yeterli görülmektedir (Stewart 2014). Sportmenlik, ahlaki yönden kabul edilebilir tutum ve davranışlar olarak da tanımlanmaktadır (Cremades ve Tashman 2014).

Sportmenlik; sabırlı olma, kendini kontrol edebilme, cesur olma, samimi ve içten olabilme, kendine inanma ve güvenme, diğer kişileri küçümsememe, kibar olma, iyilik yapma, asil davranışlar sergileme, cömert olma, farklı kişilerin görüş ve düşüncelerine saygı gösterme, onurlu davranışlar sergileme, diğer bireylerle iş birliği içerisinde olabilme gibi özelliklerden meydana gelmektedir (Koç 2013). Sportmenlik; felsefe, ahlak, etik ve oyun kurallarının birleşimi olarak da açıklanmaktadır (Koç 2017). Sportmenlik tanımlanırken sabır, öz denetim, adalet, öz saygı, affetme, doğruluk, öz kontrol ve nezaket gibi özelliklerinin de olduğu ifade edilmiştir (Keating 2007). Beden eğitimi ve sporun her aşamasında dürüst ve adil oyun olarak kabul görmüş olan sportmenlik bireye saygının ifadesi olarak ortaya çıkmıştır (Pehlivan 2004). Literatüre bakıldığında yukarıda ifade edilen farklı kişilik özelliklerinin sportmenlik ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Sportmenlik kavramının

daha iyi anlaşılması beden eğitimi ve spor faaliyetlerine yönelik programlara da ışık tutacaktır (Koç ve Seçer 2018).

Bir yaşam disiplini olarak ifade edilen sportmenliğin temelini ilk önce ailede daha sonrasında ise eğitim kurumlarında atılması gerekmektedir. Bu kavram okullar, eğitim kurumları, boş zaman etkinlikleri, eğitici kaynaklar yoluyla da öğretilmektedir. Sportmenlik çocuk ve gençlere bedensel, zihinsel, ruhsal yönden toplumun sağlık bilincini aşlamak ve onlara bu önemli değerleri kazandırmak olarak ifade edilmektedir (Kayışoğlu ve diğ. 2015).

Sporla ilgilenen kişilerden belirli davranışları sergilemeleri istenmekte ve bu davranışların direkt olarak sporun içinde olan kişilerle ilişkili olduğu dile getirilmektedir. Ayrıca sportmenlik; bireyin moral ve motivasyonunun yüksek olması olarak da tanımlanmaktadır (Abad 2010). Sportmence sergilenen davranışların mücadele ortamında istenmeyen davranışların en aza indirgenmesinde çok önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Yine başka bir tanımla sportmenlik; spor organizasyonlarında detaylı ve kurallara uygun, ahlaki ve sosyal değerlerle ilişkili bir davranış biçimi olarak belirtilmektedir. Sportmenlik; kişinin, olumsuz ya da tehlikeli bir durum yaşayan biriyle karşılaştığında ona yardımcı olmak istemesi ve o an şahsi istek ve amaçlarını sürdürmek isterken ortaya çıkan çatışma halinde ahlaki yönünü ortaya çıkarması olarak açıklanmaktadır (Balçıkınlı ve Yıldırım 2011).

Sportmenlik son derece önemli bir kavram olarak ifade edilmektedir (Sensions 2004). Kişilerin sportmenlik ruhunun olması sportif olgulara da anlam katmaktadır. Bu yüzden sportif hayatın vazgeçilmez unsuru sportmenliktir (Özsarı 2018). Spor ahlakını almış ve spor disiplini ile büyümüş sağlıklı nesillerin yetişmesine çok ihtiyacımız vardır (Özsarı ve diğ. 2018). Sportmenlik; mağlubiyet esnasında sakin kalabilen ve şikâyet etmeyen, saygılı, cömert, adaletli, nazik ve kural dışı hamlelerle kazanmayı arzu etmeyen kişi olarak da tanımlanabilir (Gürpınar 2009). Spor ruhuna uygun biçimde nasıl davranılması gerektiğini ön plana alan sportmenlik kavramı erdemli davranış eğilimlerini ifade etmektedir (Akınalp 2017).

Bedensel ve ruhsal yönden kendini geliştirmiş olan kişilerin gerçek bir sportmen olabileceği ifade edilmiştir (Konter 2010). Müsabaka öncesi ve sonrasında rakiplerinin ellerini sıkıp onlarla tokalaşabilen, rakiplerine kötü konuşmalar (argo,

küfür) yapmayan, oyunun kurallarına bağlı hareket eden, iyi bir hareket sonrasında rakibini tebrik edebilen, mücadele esnasında ne olursa olsun dürüst davranabilen, galibiyet ya da başarı sonrasında mütevazı kalabilen, kaybetmeyi çok fazla önemsemeyen sporcuların sportmen kişiler oldukları belirtilmektedir (Loland 2013).

Green (1997) sportmenliği felsefe, ahlak, etik ve oyun kurallarının birleşimi olarak tanımlamaktadır. Birtakım paydaş özelliklerin üzerinde görüş birliğine varılmış olsa bile henüz sportmenlik adına ortak bir tanım bulunmamaktadır (Koç 2017). Sportmenlik, cinsiyet fark etmeksizin bütün sporculardan beklenen tutum ve davranışlar olarak ifade edilebilir. Müsabakayı kaybettiğinde ya da başarısız olduğunda olumsuz tavırlar sergilemeyen, oyunun kurallarına bağlı hareket eden, mücadele ettiği rakibine olumlu davranışlar sergileyen kişi olarak da tanımlanabilir. Mütevazı, paylaşmayı seven, ince düşünceli, iyimser, cesur, ağırbaşlı, saygılı, sadece kendini düşünmeyen vb. kişilik özellikleri ile de ifade edilmektedir (Haynes 2002).

Voigt (1998) sportmenliğin erdemlerini iyi olabilmek, nazik biçimde sevebilmek, mağlubiyeti kabul edebilmek, kontrolünü kaybetmemek, mağlubiyet esnasında susmak ve kendine hâkim olabilmek olarak tanımlamıştır (Özdemir 2019). Sportmenlik dürüstlüğün ve rekabetin simgesi olarak görülmesinin yanı sıra cana yakın olmak, şefkatli olmak, kibarlık gösterebilmek, cömert olabilmek, yüce gönüllü davranabilmek ve saygılı olmak vb. gibi değerleri de ifade etmektedir (Balçıklı 2010).

Bir eğitim ilkesi ve ahlak kavramı olarak nitelendirilen sportmenlik tüm spor branşlarında ön planda olan bir kavramdır. Diğer yönüyle başkalarına karşı saygılı olmak, adil olabilmek, adaletli davranmak, oyunun kurallarına uymak, centilmence davranışlar sergilemek gibi insani değerleri de kapsamaktadır (Yapan 2007). Ayrıca hile, yalan, küfür, argo, kuralsızlık, terbiyesizlik vb. gibi toplum tarafından hoş karşılanmayan tutum ve davranışları da kabul etmediği ifade edilmektedir (Koç ve Güllü 2017).

Sportmenlik formal ve informal olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Oyunun ilke ve kurallarına her şartta uymayı ifade eden tanım formal sportmenliktir (Erdemli 1996). İnfomal sportmenlik ise sporcuların rakip oyuncular ile aynı koşullarda mücadele etme isteği, mücadele ettikleri rakip oyuncular haksız ya da

hatalı bir durum ile karşılaştığında bunu düzeltmek adına çabaya girmeleri olarak ifade edilmektedir. Hakemin vermiş olduğu hatalı kararları düzeltmek adına çabaya girmeyi, mağlubiyet ya da galibiyet anlarında daha sakin kalabilmeyi, şahsi menfaati olmasa dahi hakemin verdiği kararlara saygı duyabilmeyi önemsemektedir (Aracı 1999).

Sportmenlik ile ilgili tanımlar incelendiğinde kişilere duyulan saygının ön plana alınarak oluşmaya başladığı, beden eğitimi ve sporun her kademesinde ve her çeşidinde adaletli, dürüst ve adil biçimde oynanan oyun olarak kabul görmüştür (Pehlivan 2004).

Birtakım görüşlere göre sportif erdem olarak tanımlanan sportmenlik kavramı kapsamında sporcuların eğilimlerinin, geleneklerinin ve de alışkanlıklarının korunması amaçlanmaktadır (Gürpınar ve Güven 2011). Belirlenen kurallara bağlı kalmanın sosyal yapı ve dostluğun gelişmesine katkı sağladığı belirtilmiştir. Oyun ya da yarışmanın sonucundan çok ne şekilde ve nasıl oynandığının çok daha önemli olduğu ifade edilmektedir. Spor temelinde eğlenmeyi ve keyif almayı amaçlamaktayken bu durumun tam tersi rekabetin ön planda olduğu spor branşlarında başarı için çok yoğun çalışmalar ve fedakârlık gerekmektedir. Bu yönüyle sportmenlik kavramı yapısal açıdan adaletli olmayı barındırırken özünde ise eğlenceyi barındıran bir kavram olarak ifade edilir. Sporun temelinde oyun ile özdeşleşmesi gerekip bu keyif ve eğlencenin dışına çok fazla çıkmaması gerektiği dile getirilmektedir. Bu düşünce yapısal yönüyle faydacılığın bir türü olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanımda sportmenliğin fedakârlık olduğu ve iyilik, dürüstlük, adalet adına yapılan çalışmaların ötesine geçtiği ifade edilmektedir. Bu görüşten yola çıkılarak sportmenlikle ilgili motivasyon diğer kişiler adına endişelenmek, empati yapabilmek olmalıdır. Mücadele edilen rakibe saygı duymak, gerekli durumlarda yardım etmek, gerektiğinde alkışlayıp tebrik edebilmek gibi davranış ve tutumlarda bulunmak oldukça önemlidir. Bu düşünce Kant'ın deontolojik ahlak kavramı ile örtüşmektedir ancak yapılan davranış ve tutumların tamamının sorumluluk ve adalet amaçlı yapılmadığı ifade edilmektedir. Burada amaç diğerlerinin iyi durumda olabilmesi için çaba göstermektir. Ayrıca sportmenlik kavramı sporun amaçlarının gelişimine katkı sağlayan bir eğilimi ifade etmektedir. Bu sebeple keyif almayı ve eğlenmeyi arttırmayı hedeflemektedir. Sportmenlik

kavramı adil ve dürüst bir yarışmada rakiplere karşı iş birlikçi tutum ve davranışlar sergilenmesi gerektiğini de vurgulamaktadır (Kılıç 2019).

1926 senesinde çocukların sokakta oynadığı oyunlardan üst düzey uluslararası yarışmalara kadar hayatın tüm bakış açılarıyla ilgili sportmenlik ilkelerini yaygınlaştırabilmek adına kurulan Uluslararası Sportmenlik Birliği sekiz tane kural belirlemiştir (Koç 2013).

- Öfkenizi kontrol edin
- Kendinizi formda ve zinde tutun
- Kurallara uymaya özen gösterin
- Takım arkadaşlarınıza ve takımınıza bağlı kalmaya çalışın
- Müsabakayı kazandığınızda övünmeyin
- Mağlubiyet anında kendinizi kaybetmeyin
- Oyununuzu şiddetten uzak tutun
- Sağlıklı bir vücut için açık görüşlü ve sağlam ruha sahip olun (Elik 2017).

Arnold (1998) ise sportmenlik ile ilgili üç farklı görüş olduğunu ifade etmektedir;

- Eğlenmeye ve keyif almaya teşvik anlamında sportmenlik
- Fedakârlığın şekli olarak sportmenlik
- Sosyal birliktelik olarak sportmenlik (Yapan 2007).

Entzion (1991) öğrencilerine sportmenliğin anlamı ile ilgili soru sorduğunda aldığı cevaplar şu şekildedir;

- Hileye başvurmayan
- Hata yaptığı zaman takım arkadaşlarına baskı yapmayan
- Kimseye zarar vermeyen
- Kaybettiğinde ağlayıp üzülmeyen
- Kaybettiğinde bahanelerin arkasına sığınmayan
- Şiddet uygulamayan
- Kendini övmeyen
- Birinci olmayı hedefleyen
- İnsanlara iyi olmadığını aktaran (Horn 2002).

Bu tanımlardan yola çıkarak sportmenlik, spora karşı duyulan sorumluluğun yanı sıra sporun içindeki rakiplere, kurallara, sosyal değerlere ve yönetmeliklere bağlı kalabilme ve saygı duyabilme olarak tanımlanmaktadır (Balçıkanlı 2010).

2.5.2.1 Sportmenliğin Alt Boyutları

Vallerand ve diğerleri (1997) sportmenlik davranışlarının güvenilir olarak beş farklı boyut altında toplanabileceğini ifade etmişlerdir. Bu boyutlar;

➤ Sosyal Normlara Uyum; yarıştığı rakibinin iyi performansını fark edebilme, yarışma sonrasında rakip ile tokalaşabilme, müsabakayı kaybetse bile olumlu tutum ve davranışlar sergileyebilme gibi sporda karşılaşılabilecek olası davranışlar sosyal değerlere uyum sağlama ile ilgilidir.

➤ Kurallar ve Yönetime Saygı; yeterli sayıda hakem ya da görevli olmadığı zaman bile kurallara saygı duyup bağlı kalabilmek olarak ifade edilmektedir.

➤ Sporda Sorumluluklara Bağlılık; sporcuların gerekli düzeyde antrenman yapmaları, kendi hatalarının farkına vararak gelişimlerine yönelik çalışmalar yapmaları, sporcuların antrenmanlara ve müsabakalara katılım göstermeleri spordaki sorumluluklara olan bağlılıklarının göstergesidir.

➤ Rakibe Saygı; dezavantajlı ya da sakatlanmış bir oyuncudan fayda sağlamayı reddetme ve rakibine şahsi eşyalarını ödünç verebilme gibi davranışlar rakibe saygı olarak ifade edilmektedir.

➤ Bireysel ödül ya da madalya için rekabet etmemek, sadece kazanma anlayışını benimsememek gibi durumlar son boyutta ifade edilmiştir (Balçıkanlı 2010).

2.6 Sportmenlik ve Sosyal Zekâ Arasındaki İlişki

Sportmenlik, başarıya ulaşabilmek adına çaba gösterirken dürüst, adil ve kurallara saygı gösterebilme kararlılığı sergilemektir (Özsarı ve diğ. 2018). Sporun ahlaki boyutu olup dürüst davranmanın başarılı olmak olduğu ifade edilmiştir (Konur 2019). Sportmenlik kavramı sporda sosyo-ahlaki davranışlarla özdeş görülmektedir.

Bu boyutuyla sporun ruhuna yönelik erdemli davranışların neler olduğunu ve nasıl uygulanması gerektiğini anlatmaktadır (Topçu 2013). Devam eden müsabaka ya da yarışma sürecinde şiddeti yükseltmektense pozitif davranışlarla nabız düşürmek sportmenliğin amaçları arasında yer almaktadır (Haynes 2002).

Sosyal zekâ, çevredeki kişileri anlayabilme, iletişim kurabilme, kişilerin ruhsal durumlarını ve yeteneklerini tanıyabilme gibi davranışları kapsayan bir zekâ türü olarak tanımlanmaktadır. Walker ve Foley (1973) sosyal zekâyı diğer bireylerin isteklerini, niyetlerini, duygu ve düşüncelerini anlayabilme yeteneği, mizaç, insanlarla ilgilenebilme gücü, diğer kişilerin motivasyon ve duygu durumları ile ilgili doğru çıkarımlar yapabilme yeteneği gibi farklı tanımlarla açıklamışlardır (Günaydın 2017). Diğer bireylerin korku, merak, duygu ve inançlarına empati ile yaklaşabilme, diğer kişilerin performanslarını daha üst seviyeye çıkartmalarında yardımcı olma isteği ve kişileri yargılamadan dinleyebilmek gibi özelliklerin sosyal zekâsı yüksek olan kişilerin önemli özelliklerinden olduğu ifade edilmektedir (Ülker 2016).

Sosyal zekânın en önemli özelliklerinden biri olan empati yapabilme yani kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyabilmesi her birey, çalışan ve yöneticide bulunması gereken bir özellik olarak ifade edilmektedir. Diğer önemli özellik ise bireyin diğer bireylerin duygu, düşünce ve hislerini anlayabilmesidir. Bu etkin ve iyi bir yöneticide olması gereken özelliklerin başında gelmektedir. Örgütsel gelişimde, karar aşamasında ve sosyal problemlerin çözülebilmesinde yöneten kişilerin ast durumundaki kişileri daha iyi anlayabilmeleri için bu yeteneklerinin gelişmiş olması önemli görülmektedir (Hançer ve Tanrısevdi 2003).

Günaydın (2017) öğrencilerin duygusal zekâ ve sosyal zekâları ile ilgili yapmış olduğu çalışmada MYO öğrencilerinin sosyal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasında pozitif ilişkinin olduğunu belirtmiş, bu sebeple sosyal zekâ düzeyleri yüksek olan bireylerin iletişim becerilerinin de arttığını dile getirmiştir (Günaydın 2017).

“Çok Yönlü Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin” kullanıldığı profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeylerinin incelendiği araştırmada ise sosyal normlara uyuma yönelik davranışlar; iyi performansından dolayı rakibi tebrik etme, maç kaybedildiğinde bile rakibi ve rakip takımın

antrenörünü tebrik etme, kazanma ve kaybetme durumlarında rakip ile tokalaşma gibi davranışlar söz konusu olduğu için takım sporu ile uğraşan sporcuların sosyal normlara uyum sürecinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Balçıkanlı ve Yıldırım 2011).

Negatif davranıştan kaçınma faktörü ile ego yönelim arasında negatif yönlü, pozitif davranış sergilemenin görev yönelim ile pozitif yönlü, görev yönelimi ile toplam sportmenlik arasında da pozitif ilişki olduğu sonuçlarına ulaşan Ekinci (2018) ise bu sonuçların sosyal zekâ ile bağlantılı olduğunu ifade etmiştir (Ekinci 2018).

Başka bir çalışmada kişilerin etik değerlere bağlılık düzeyleri arttıkça sportmenlik düzeylerinin de artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Etiğin bir ahlak kavramı olduğu ve sosyal zekâ seviyesinin yüksek olduğu insanlarda daha fazla görüldüğü ifade edilmiştir. Bu sonucun sosyal zekâ ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişkiyi desteklediği ifade edilmektedir (Dursun 2019).

Spor bilimleri alanında eğitim gören öğrencilerin sportmenlik davranışları ile saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada Koç ve Seçer (2018) sportmenlik davranışı ile saygı davranışı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir. Saygı kavramının sosyal zekâ düzeyi yüksek olan kişilerde daha sık görüldüğünü ortaya koymuşlardır. Bu sonucunda sosyal zekâ ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği düşünülmektedir (Koç ve Seçer 2018).

Toplumsal ilişkilerin temelinde karşılıklı hoşgörü ve saygı bulunmaktadır. Bu dengeyi sağlamanın en iyi yolunun gerekli eğitimi almakla mümkün olacağı ifade edilmektedir. Sportmenlik yalnızca nezaket kuralı olmayıp hayatın her anında ortaya konması gereken bir kavram olduğu düşünülmektedir. Çünkü insanlar biyolojik olarak sportmenliğe sahip çıkacak ve bunu hayata geçirecek özelliklerle donatılmış canlılardır. Bu yüzden sportmenliğin sadece spor kavramının içinde değerlendirilmesi yetersiz ve eksik olarak görülmektedir. İnsan yaşamının her alanında ve her anında sportmenliğin olması gerekliliği bu kavramın etki alanının genişlemesine sebep olmaktadır (Pehlivan 2004).

Tanımlar ve farklı araştırmaların sonuçları incelendiğinde sportmenlik kavramı (dürüstlük, adalet ve kurallara saygı gösterme) ve sosyal zekânın (empati

yapma, kişileri anlama ve onları yönetebilme, kişiler arası ilişkilerde profesyonelce davranma becerisi) birbiriyle ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, araştırmada kullanılan ölçme araçları, veri toplama süreci ve toplanan verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel tekniklere yönelik açıklamalara yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Milli judocuların sosyal zekâları ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmamız, “betimsel tarama modelinde ilişkisel tarama yöntemi” ile gerçekleştirilmiş bir çalışmadır.

Büyük grupları barındıran, evrenden seçilen örneklem grubu üzerinde uygulanan, geçmişte ya da şu an var olduğu düşünülen bir durumu olduğu şekliyle incelemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı tarama modeli olarak ifade edilmektedir. Araştırmaya konu olan kişiler ya da nesnelere, kendilerinin belirlediği kurallar doğrultusunda ve var olduğu şekliyle tanımlanmaktadır. Bireyler, hiçbir şekilde etkilenmemeli veya değiştirilmemelidir (Karasar 2005).

Betimsel tarama modelleri iki alt bölüme ayrılır. Bunlar; örnek olay taramaları ve genel taramadır. Genel tarama modeli, evrenin çok sayıda elemandan meydana gelmesiyle evren ile ilgili genel bir yargıya varabilmek için tüm evren veya ondan alınabilecek bir grup örneklem üzerinde yapılan taramalardır. İlişkisel tarama yöntemi ise, genel tarama modelinin kapsamına giren bir yöntemdir (Karasar 2016).

İlişkisel tarama yöntemi, iki veya daha fazla sayıda değişken arasındaki birlikte değişim varlığını ya da derecesini belirlemek için kullanılması uygun görülen bir yöntemdir (Cohen ve diğ. 2000; Karasar 2016).

3.2 Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, Türkiye Judo Federasyonuna bağlı 18 yaş ve üzeri, milli takımlarda yarışmış ve aktif olarak judo hayatına devam eden 115 milli sporcu (erkek n=61, kadın n=54, A milli n=30, B milli n=25, C milli n=60) oluşturmaktayken katılımcılar, olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden,

kolay ulaşılabilir durum rneklemeği yöntemi ile belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında kişisel bilgi formunun yanı sıra sosyal zekâyı ölçmek adına, Silvera ve diğerlerinin (2001) geliştirmiş oldukları ve Türkçeye geçerlilik ve güvenilirliğini Doğan ve etin'in (2009) yaptığı, 21 ifade ve 3 boyuttan oluşan "Tromso Sosyal Zekâ lği" kullanılmıştır. Ölçek 5'li likert tipi olup lğin alt boyutları; "sosyal bilgi süreci (8 ifade: 1,3,6,9,14,15,17,19), sosyal beceri (6 ifade: 4,7,10,12,18,20) ve sosyal farkındalık (7 ifade: 2,5,8,11,13,16,21)" olarak belirlenmiştir. Sportmenlik davranışları için Vallerand ve diğerlerinin (1997) geliştirmiş oldukları ve Türkçeye uyarlanması Balçıkanlı (2010) tarafından yapılan "ok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi lği" kullanılmıştır. Ölçek 5'li likert tipi olup, 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek "Sosyal Normlara Uyum (5 ifade: 1,2,3,4,5), "Kurallara ve Yönetime Saygı (5 ifade: 6,7,8,9,10)", "Sporda Sorumluluklara Bağlılık (5 ifade: 11,12,13,14,15)", ve "Rakibe Saygı (5 ifade: 16,17,18,19,20)" alt 21 boyutlarını içermektedir. Tüm ölçeklerdeki ifadeler 5'li Likert tipi ölçek ile puanlandırılmıştır. "1-Hiç Uygun Değil, 2-Uygun Değil, 3-Bazen Uygun, 4-Uygun, 5-Tamamen Uygun".

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklere ait içsel tutarlılıkları değerlendirmek amacıyla da Cronbach's Alfa (α) yöntemiyle güvenilirlik analizi yapılmıştır. Katılımcıların sosyal zekâ ve sportmenlik davranışlar belirlemek amacıyla tanımlayıcı istatistik yapılmıştır. Sosyal zekâ ve sportmenlik davranışları arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla korelasyon yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin üzüm ve yorumlanmasından önce araştırma bulgularına Kolmogorov - Smirnov ve Shapiro - Wilk Testi değerlerine göre normallik dağılımları yapılmış elde edilen verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Buna göre ilişkisiz ölçümler için non - parametrik testlerden Mann - Whitney U Testi ve Kruskal - Wallis H Testi kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi için de Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır. Elde ettiğimiz sonuçları yorumlamak ve etki

değerlerini ölçmek için Cohen's d kullanılmış olup buna göre veriler küçük ($<0,10$), orta ($0,11-0,30$), büyük ($0,31>$), etki olarak değerlendirildi (Cohen, 1992). Tüm istatistiksel analizler, Windows için SPSS sürüm 16.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) kullanılarak hesaplandı. İstatistiksel anlamlılık $p \leq 0.05$ düzeyinde belirlendi.

4. BULGULAR

Tablo 1. Judo Sporcularının Demografik Faktörlerini Gösteren Frekans Analizi Sonuçları

Değişkenler		N	%
Yaş (yıl)	18-22	65	56,5
	23-27	34	29,6
	27 üzeri	16	13,9
Cinsiyet	Erkek	61	53
	Kadın	54	47
Milli kategorisi	A Milli	30	26,1
	B Milli	25	21,7
	C milli	60	52,2

Tabloda katılımcıların yaş, cinsiyet ve millilik kategorisi değişkenlerinden oluşan yüzdeler ve kişi sayıları belirtilmiştir. Araştırmaya 115 milli sporcu katılmıştır. Bu sporcuların %56,5'i 18-22 yaş aralığında, %29,6'sı 23-27 yaş aralığında, %13,9'u ise 27 üzeri yaş aralığındadır. Sporcuların %53'ü erkek (n=61), %47'si ise kadındır (n=54). Millilik kategorisi incelendiğinde ise sporcuların %26,1'i A milli (n=30), %21,7'si B milli (n=25), %52,2'si C millidir (n=60).

Tablo 2. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart sapma
Soru 1	3,83	,794
Soru 2	2,74	,899
Soru 3	4,07	,734
Soru 4	2,93	1,241
Soru 5	2,86	,981
Soru 6	3,89	,792
Soru 7	3,88	,947
Soru 8	2,13	,987
Soru 9	3,92	,751
Soru 10	3,63	1,079
Soru 11	2,17	1,025
Soru 12	2,14	1,059
Soru 13	2,36	1,010
Soru 14	3,53	,765
Soru 15	2,97	1,104
Soru 16	2,38	,960
Soru 17	3,62	,823
Soru 18	3,83	,991
Soru 19	3,93	,803
Soru 20	2,47	,940
Soru 21	2,67	,876
Toplam	65,95	19,561

Tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde 21 maddeden oluşan Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ortalama puanları 2,13 ile 4,07 arasında değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı istatistikler		
	Ortalama	Standart sapma
Soru 1	4,43	,703
Soru 2	3,63	1,119
Soru 3	3,90	,959
Soru 4	4,28	,854
Soru 5	4,49	,718
Soru 6	4,29	,803
Soru 7	4,65	,578
Soru 8	4,47	,692
Soru 9	3,89	1,058
Soru 10	4,24	,768
Soru 11	4,63	,655
Soru 12	4,58	,662
Soru 13	4,50	,718
Soru 14	4,59	,736
Soru 15	4,50	,693
Soru 16	4,47	,787
Soru 17	3,13	1,281
Soru 18	4,14	,917
Soru 19	3,21	1,166
Soru 20	3,90	1,150
Toplam	83,92	17,017

Tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde 20 maddeden oluşan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği ortalama puanları 3,13 ile 4,63 arasında puanlanmıştır.

Tablo 4. Araştırmanın Alt Boyutlarına Göre Tanımlayıcı İstatistikler

		Ortalama	Standart sapma
Tromso Sosyal Zekâ Düzeyleri	Sosyal bilgi süreci	3,7207	,49679
	Sosyal beceri	3,1478	,38221
	Sosyal farkındalık	2,4720	,65114
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeyleri	Sosyal Normlara Uyum	4,1461	,66824
	Kurallar ve Yönetime Saygı	4,3078	,59782
	Sporla Sorumluluklara Bağlılık	4,5617	,59935
	Rakibe Saygı	3,7687	,77350

Tablo 4 incelendiğinde; Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ile Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeğinin alt boyutlarının ortalamaları ve standart sapmaları belirlenmiştir. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeğinin en yüksek ortalamaya sahip olan alt boyutu “Sosyal Bilgi Süreci” (3,7207±,49679) iken en düşük ortalamaya sahip alt boyut ise “Sosyal Farkındalık” (2,4720±,65114) olduğu görülmektedir. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğinde ise en yüksek ortalamaya sahip olan alt boyut “Sporla Sorumluluklara Bağlılık” (4,5617±,59935) iken en düşük ortalamaya sahip alt boyutun ise “Rakibe Saygı” (3,7687±,77350) olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerine Göre Normallik Dağılımlarını Gösteren Analiz Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Sosyal Bilgi Süreci	,174	115	,006	,986	115	,009
Sosyal Beceri	,150	115	,000	,920	115	,000
Sosyal Farkındalık	,135	115	,000	,944	115	,000

Tablo 5 incelendiğinde; Tromso sosyal zekâ düzeylerine göre normallik dağılımları Kolmogorov-Smirnov testi ve Shapiro-Wilk testine göre non-parametrik bir test olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 6. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerine Göre Normallik Dağılımlarını Gösteren Analiz Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Sosyal Normlara Uyum	,101	115	,006	,938	115	,000
Kurallara ve Yönetime Saygı	,166	115	,000	,905	115	,000
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	,246	115	,000	,758	115	,000
Rakibe Saygı	,092	115	,018	,964	115	,004

Tablo 6 incelendiğinde; Çok boyutlu sportmenlik yönelim düzeylerine göre normallik dağılımları Kolmogorov-Smirnov testi ve Shapiro-Wilk testine göre non-parametrik bir test olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 7. Tromso Sosyal Zekâ Düzeyleri ve Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeyleri Arasındaki Spearman Kolerasyon Testi Sonuçları (n=115)

		Sosyal Normlara Uyum	Kurallar ve Yönetime Saygı	Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Rakibe Saygı
Sosyal bilgi süreci	R	,458**	,297**	,392**	,410**
	P	,000	,001	,000	,000
Sosyal beceri	R	,136	,110	,227*	,054
	P	,148	,243	,015	,563
Sosyal farkındalık	R	-,278**	-,243**	-,242**	-,221*
	P	,003	,009	,009	,017

Tablo 7. Tromso Sosyal Zekâ Düzeyleri ve Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeyleri Arasındaki Spearman Korelasyon Testi Sonuçları incelendiğinde; sosyal bilgi süreci alt boyutu ile sosyal normlara uyum alt boyutu arasında pozitif ve anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=0,458$ $p<0,000$). Sosyal bilgi süreci alt boyutu ile kurallara ve yönetime saygı alt boyutu arasında pozitif ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0,297$ $p<0,001$). Sosyal bilgi süreci alt boyutu ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu arasında pozitif ve anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=0,392$ $p<0,000$). Sosyal bilgi süreci alt boyutu ile rakibe saygı alt boyutu arasında pozitif ve anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=0,410$ $p<0,000$). Sosyal beceri alt boyutu ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=0,227$ $p<0,015$).

Sosyal farkındalık alt boyutu ile sosyal normlara uyum alt boyutu arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=-0,278$ $p<0,003$).

Sosyal farkındalık alt boyutu ile kurallara ve yönetime saygı alt boyutu arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=-0,243$ $p<0,009$). Sosyal farkındalık alt boyutu ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=-0,242$ $p<0,009$). Sosyal farkındalık alt boyutu ile rakibe saygı alt boyutu arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=-0,221$ $p<0,017$).

Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine Göre Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	Z	P	Cohen's d (etki büyüklüğü)
Sosyal bilgi süreci	Erkek	61	58,30	3556,50	1628,500	-	,917	0.010
	Kadın	54	57,66	3113,50		,104		
Sosyal beceri	Erkek	61	58,62	3576,00	1609,000	-	,829	0.021
	Kadın	54	57,30	3094,00		,217		
Sosyal farkındalık	Erkek	61	58,37	3560,50	1624,500	-	,899	0.012
	Kadın	54	57,58	3109,50		,127		

Tablo 8. incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre milli judocuların tromso sosyal zekâ düzeylerini gösteren Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; cinsiyet değişkenine göre judocuların sosyal bilgi süreci alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,917$). Etki büyüklüğüne bakıldığında;(Cohen's d) cinsiyet değişkeninin küçük derecede etkilendiği söylenebilir. Cinsiyet değişkenine göre judocuların sosyal beceri alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,829$). Etki büyüklüğüne bakıldığında;(Cohen's d) cinsiyet değişkeninin küçük derecede etkilendiği söylenebilir. Cinsiyet değişkenine göre judocuların sosyal farkındalık alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,889$). Etki büyüklüğüne bakıldığında;(Cohen's d) cinsiyet değişkeninin küçük derecede etkilendiği söylenebilir. Sonuçlar neticesinde Sosyal zekâ ölçeğinin alt boyutlarının tamamında kadın ve erkek milli sporcular arasında istatistiksel açıdan fark olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 9. Cinsiyet Değişkenine Göre Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerini Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	Z	P	Cohen's d (etki büyüklüğü)
Sosyal Normlara Uyum	Erkek	61	58,83	3588,50	1596,500	-,285	,776	0.027
	Kadın	54	57,06	3081,50				
Kurallar ve Yönetime Saygı	Erkek	61	51,89	3165,00	1,274	-	,035	0.205
	Kadın	54	64,91	3505,00				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Erkek	61	56,55	3449,50	1558,500	-,526	,599	0.051
	Kadın	54	59,64	3220,50				
Rakibe Saygı	Erkek	61	54,49	3324,00	1,433	3,324	,228	0.324
	Kadın	54	61,96	3346,00				

Tablo 9. incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre milli judocuların sportmenlik yönelimi düzeylerini gösteren Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; cinsiyet değişkenine göre judocuların sosyal normlara uyum alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,776$). Etki büyüklüğüne bakıldığında;(Cohen's d) cinsiyet değişkeninin küçük derecede etkilendiği söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre sadece kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur ($P<0,035$) bu farklılık sonucunda; erkek judocuların kurallar ve yönetime saygı düzeyi ort:51,89 iken kadın judocuların ortalamaları ise ort:64,91'dir. Etki büyüklüğüne bakıldığında;(Cohen's d) cinsiyet değişkeninin orta derecede etkilendiği söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,108$). Etki büyüklüğüne bakıldığında;(Cohen's d) cinsiyet değişkeninin küçük derecede etkilendiği söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre rakibe saygı alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,228$). Etki büyüklüğüne bakıldığında;(Cohen's d) cinsiyet değişkeninin büyük derecede etkilendiği söylenebilir. Sonuçlar neticesinde sportmenlik yönelimi ölçeğinin sadece kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda fark varken diğer alt boyutlarda istatistiksel açıdan fark olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 10. Yaş Değişkenine Göre Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra ortalaması	X ²	Df	P	Anlamlı Farklılık
Sosyal bilgi süreci	18-22 yıl	65	48,36	12,579	2	,002	1-2 1-3
	23-27 yıl	34	70,19				
	27 üzeri	16	71,25				
Sosyal beceri	18-22 yıl	65	56,42	,877	2	,645	Yok
	23-27 yıl	34	57,75				
	27 üzeri	16	64,97				
Sosyal farkındalık	18-22 yıl	65	60,10	,678	2	,712	Yok
	23-27 yıl	34	54,35				
	27 üzeri	16	57,22				

Tablo 10 incelendiğinde; Judocuların yaş değişkeninde Sosyal Zekâ düzeyleri arasındaki farkları belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında “Sosyal Beceri Süreci” ve “Sosyal Farkındalık” alt boyutlarında yaş grupları açısından fark tespit edilmemiştir. Ancak “Sosyal Bilgi Süreci” alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < 0,002$). Hem 18-22 ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark varken ($P < 0,004$ ve Cohen’s d: 0,615) hem de 18-22 ve 23-27 yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P < 0,001$ ve Cohen’s d: 0,752). Bununla birlikte 23 yaş ve yukarısı için gruplar arası fark yoktur ($P < 0,994$ ve Cohen’s d: 0.018). 23 yaş ve yukarısı için “Sosyal Bilgi Süreci” düzeylerinin yüksek çıktığı bulunmuştur.

Tablo 11. Yaş Değişkenine Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra ortalaması	X ²	Df	P	Anlamlı farklılık
Sosyal Normlara Uyum	18-22 yıl	65	48,95	16,098	2	,000	1-3
	23-27 yıl	34	62,65				
	27 üzeri	16	84,91				
Kurallar ve Yönetime Saygı	18-22 yıl	65	54,72	4,789	2	,091	Yok
	23-27 yıl	34	56,41				
	27 üzeri	16	74,69				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	18-22 yıl	65	56,87	2,124	2	,346	Yok
	23-27 yıl	34	55,24				
	27 üzeri	16	68,47				
Rakibe Saygı	18-22 yıl	65	47,95	13,951	2	,001	1-2 1-3
	23-27 yıl	34	69,43				
	27 üzeri	16	74,53				

Tablo 11 incelendiğinde; Sporcuların yaş değişkeninde sportmenlik yönelimleri arasındaki farkları belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında “Kurallar ve Yönetime Saygı” ve “Sporda Sorumluluklara Bağlılık” alt boyutlarında yaş grupları açısından fark tespit edilmemiştir. Ancak “Sosyal Normlara Uyum” alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilmiştir (P<0,000). 18-22 ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark varken, (P<0,001 ve Cohen’s d: 1,119). Bununla birlikte diğer gruplar arası fark yoktur. 18-22 yaş ve 23-27 yaş arası (P<0,069 ve Cohen’s d: 0,474) ve 23-27 yaş ile 27 yaş üzeri için (P<0,076 ve Cohen’s d: 0,705). Gruplar arası anlamlı bir fark yoktur. 27 yaş üzeri için Sosyal Normlara Uyum düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur. En düşük “Sosyal Normlara Uyum” düzeyi 18-22

yaş grubundaki sporculara aittir. Anlamlı farklılık tespit edilen diğer bir alt boyut ise “Rakibe Saygı” alt boyutudur ($P<0,001$).

Hem 18-22 ve 23-27 yaş grupları arasında fark varken, ($P<0,003$ ve Cohen’s d: 0.719), hem de 18-22 ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark vardır ($P<0,001$ ve Cohen’s d: 0.639). 23-27 yaş ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark yoktur. ($P<0,993$ ve Cohen’s d: 0.007). 27 üzeri yaş grubu için “Rakibe Saygı” düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur. En düşük “Rakibe Saygı” düzeyi 18-22 yaş grubundaki sporculara aittir.

Tablo 12. Milli Kategori Değişkenine Göre Tromso Sosyal Zekâ Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Milli düzeyi	N	Sıra ortalaması	X ²	Df	p	Anlamlı farklılık
Sosyal bilgi süreci	A Milli	30	57,48	,014	2	,993	Yok
	B Milli	25	57,84				
	C Milli	60	58,32				
Sosyal beceri	A Milli	30	68,25	4,079	2	,130	Yok
	B Milli	25	52,54				
	C Milli	60	55,15				
Sosyal farkındalık	A Milli	30	63,25	1,913	2	,384	Yok
	B Milli	25	61,44				
	C Milli	60	53,94				

Tablo 12 incelendiğinde; sporcuların millilik kategorisi değişkeninde göre Sosyal Zekâ düzeyleri arasındaki farkları belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Sonuçlar neticesinde “Sosyal Bilgi Süreci, Sosyal Beceri ve Sosyal Farkındalık” alt boyutlarının tamamında millilik kategorisi değişkenine göre gruplar arası anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 13. Millilik Kategorisi Değişkenine Göre Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Düzeylerini Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Milli düzeyi	N	Sıra ortalaması	X²	Df	p	Anlamlı farklılık
Sosyal Normlara Uyum	A Milli	30	58,87	,110	2	,947	Yok
	B Milli	25	56,10				
	C Milli	60	58,36				
Kurallar ve Yönetime Saygı	A Milli	30	68,52	4,348	2	,114	Yok
	B Milli	25	51,54				
	C Milli	60	55,43				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	A Milli	30	63,80	1,457	2	,483	Yok
	B Milli	25	57,38				
	C Milli	60	55,36				
Rakibe Saygı	A Milli	30	55,43	,273	2	,873	Yok
	B Milli	25	57,94				
	C Milli	60	59,31				

Tablo 13 incelendiğinde; sporcuların millilik kategorisi değişkeninde göre Sportmenlik Yönelimi düzeyleri arasındaki farkları belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Sonuçlar neticesinde “Sosyal Normlara Uyum, Kurallar ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklara Bağlılık ve Rakibe Saygı” alt boyutlarının tamamında millilik kategorisi değişkenine göre gruplar arası anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 14. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Madde Sayısı	Cronbach's Alfa (α)
Sosyal Bilgi Süreci	8	,718
Sosyal Beceri Süreci	6	,718
Sosyal Farkındalık	7	,707
Ölçek Geneli (Tüm Boyutlar)	21	,735

Tablo 14 incelendiğinde; Güvenirlik analiz sonuçları Tablo 14 incelendiğinde çalışmada kullanılan ölçeğin Cronbach's Alfa (α) katsayısına göre tüm boyutlarının güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Madde Sayısı	Cronbach's Alfa (α)
Sosyal Normlara Uyum	5	,917
Kurallara ve Yönetime Saygı	5	,919
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	5	,919
Rakibe Saygı	5	,919
Ölçek Geneli (Tüm Boyutlar)	20	,924

Güvenirlik analiz sonuçları Tablo 15 incelendiğinde çalışmada kullanılan ölçeğin Cronbach's Alfa (α) katsayısına göre tüm boyutlarının güvenilir olduğu görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan milli judocuların sportmenlik davranışları ortalamaları incelendiğinde sportmenlik yönelimi ölçeğinin en yüksek ortalamaya sahip olan alt boyutu “sporda sorumluluklara bağlılık” olurken en düşük ortalamaya sahip alt boyut ise “rakibe saygı” alt boyutudur. Literatür incelendiğinde araştırmanın bu bulgusunun desteklendiği görülmektedir. Özsaydı'nın (2020) spor bilimleri fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların genel itibarıyla en yüksek ortalamaya sahip olduğu alt boyut “sporda sorumluluklara bağlılık” iken en düşük ortalamaya sahip alt boyutun ise “rakibe saygı” olması araştırmamızı destekler niteliktedir. Ayrıca Güllü ve Şahin'in (2018) milli güreşçiler üzerinde yapmış oldukları çalışmadan elde edilen bulgulara göre, güreşçilerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu alt boyut “sporda sorumluluklara bağlılık” olurken en az ortalamaya sahip alt boyutun ise “rakibe saygı” olması araştırmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan milli judocuların sosyal zekâ ortalamaları incelendiğinde sosyal zekâ ölçeğinin en yüksek ortalamaya sahip alt boyutu “sosyal bilgi süreci” olurken en düşük ortalamaya sahip alt boyut ise “sosyal farkındalık” olarak tespit edilmiştir. Sosyal zekâ ile ilgili çalışmalarında Çavuş ve arkadaşları (2019) sosyal zekânın boyutlarına ait en yüksek değerini sosyal farkındalık boyutunda olduğu (MR=3.50, $\bar{x}$ =3.81), hemen sonrasında sosyal bilgi süreci boyutunun geldiği (MR=3.64, $\bar{x}$ =3.93) ve en düşük değerini sosyal beceri boyutunda olduğunu (MR=3.66, $\bar{x}$ =3.94) ortaya koymuşlardır. İlhan ve Çetin (2014) çalışmasında sosyal zekâ, sosyal bilgi süreci değişkeninde varyans ile sosyal farkındalık değişkeni arasındaki varyansın farklı olduğunu açıklamaktadır. Ayrıca Özsaydı'nın (2020) spor bilimleri fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların genel itibarıyla en yüksek ortalamaya sahip olduğu alt boyut “sosyal bilgi süreci” iken en düşük ortalamaya sahip alt boyutun ise “sosyal farkındalık” olması araştırmamızı desteklemektedir.

Araştırma sonucunda judocuların cinsiyet değişkeni ile sportmenlik yönelimi alt boyutlarından "kurallara ve yönetime saygı" alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunduğu, buna göre kadın judocuların "kurallara ve yönetime saygı" düzeylerinin erkek judoculara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bunun sonucunda kadın judocuların müsabaka kurallarına ve hakem, idareci vb. gibi kişilere daha çok saygı gösterdiği yorumu yapılabilir.

Diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmamasına rağmen kadın judocuların "Sporda Sorumluluklara Bağlılık ve Rakibe Saygı" alt boyut değerlerinin erkek judoculara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde araştırmanın bu bulgusunun desteklendiği görülmektedir. Genç ve diğerleri (2019) lise öğrencilerine yapmış oldukları bir çalışmada farklı cinsiyetteki öğrenciler arasında herhangi bir farklılık olmamasına rağmen kızların erkeklere göre olumsuz davranışlar sergilememe puanları daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özsaydı (2020) spor bilimleri fakültesi öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada sportmenlik davranışlarının cinsiyet değişkenine göre sportmenlik yönelim öleceğinde bulunan tüm alt boyutlarının kadınlara ait verilerin erkeklere göre anlamlı derece de yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Altun ve Güvendi (2019) ortaokul öğrencilerine yönelik yapmış oldukları bir çalışmada cinsiyete göre kızların toplam puanlarına bakıldığında, erkeklere oranla sportmence davranış toplam puanları anlamlı seviyede yüksek olması çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Başaran ve arkadaşları (2017) fair-play anlayışları ile alakalı bir çalışmalarında cinsiyet parametresi ile kurallar ve yönetime saygı alt boyutlarında; aktif spor yapma ile kurallara ve yönetime saygı ve spordaki sorumluluklara bağlılık boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farkların meydana geldiği sonucuna ulaşmışlardır. Türkmen ve Varol'un (2015) ortaokul öğrencileri üzerine yaptığı bir çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek sportmenlik davranış düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Bu bulgu çalışmamızı desteklemektedir. Ekinci'nin (2018) ortaokul öğrencileri ile ilgili çalışmasında cinsiyetin sportmenlik davranışları etkilediği, kız bireylerin sportmence davranışlarının, olumsuz davranışlar sergileme ve toplam sportmenlik puanlarının erkek öğrencilerin sonuçlarından daha yüksek

seviyelerde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Caz ve İkizler'in (2019) üniversite öğrencileri ile alakalı çalışmalarının sonucunda, öğrencilerin sportmence davranabilme seviyelerinin yüksek olduğu verisine ulaşmışlar ve kız ile erkek öğrenciler arasında anlamlı seviyelerde farklılıkların olduğunu belirlemişlerdir. Pepe ve diğerlerinin (2019) çalışmalarında, katılım gösteren bireylerin sporsal faaliyetlerde genellikle sportmence davranış gösterme çabalarının olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelemeleri sonucunda ulaşılan sonuçlar yapmış olduğumuz çalışmamız sonucu elde edilen analiz sonuçlarını destekler nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Varlık (2021) lisanslı olarak spor yapan ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkenine göre yapılan analizler incelendiğinde cinsiyete göre ÇBSYÖ alt boyutlarından alınan toplam puanlarda, “sosyal normlara uyum”, “sporda sorumluluklara bağlılık” ve “rakibe saygı” alt boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. “Kurallar ve Yönetime Saygı” alt boyutu toplam puanına göre ise kadın öğrenciler lehine anlamlı fark belirlenmiştir ($t(322)=2,50$, $p<0,05^*$). Ortaya çıkan istatistiksel fark erkeklere ($\bar{X}=20,77$) göre kadınların ($\bar{X}=21,77$) daha yüksek sportmenlik yönelimi puanına sahip olduğunu göstermektedir. Zor (2021) lisanslı olarak okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutunda cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilemezken ($p>0.05$), “sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı” alt boyutlarında cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Buna göre kadın öğrencilerin sportmenlik düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda judocularının cinsiyet değişkenine göre sosyal zekâ düzeyleri incelendiğinde alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Özsaydı (2020) spor bilimleri fakültesi öğrencilerine yapmış olduğu çalışmasında sosyal zekânın cinsiyet değişkeni incelendiğinde “sosyal bilgi süreçleri ile sosyal açıdan farkında olma” alt boyutlarında herhangi bir farklılığa rastlanmazken sosyal beceri süreci alt boyutunun kadınlara ait değerlerin erkeklere ait değerlere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu belirtmiştir. Ermiş ve

diğerlerinin (2012) yapmış olduğu bedensel ve çoklu zekâ ile ilgili çalışmalarında erkek ve kadınlar sporcular arasında bedensel yönden ve sosyal zekâ puanı açısından farkların olmadığı belirlenmiştir. Şenkal (2019) çalışanların üzerine yapmış olduğu bir çalışmada çalışanların cinsiyet değişkenine göre sosyal zekâ seviyelerinin karşılaştırılması sonucunda kadın ve erkek çalışanlar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde araştırmanın bu bulgusunun desteklendiği görölmektedir. Konur (2019) yapmış olduğu bireysel ve takım sporuyla ilgili yaptığı çalışmasında, bireylerin cinsiyet değişkenine göre kadınların sosyal normlara uyum noktasında daha baskın oldukları sonucuna ulaşmıştır. Koç ve Seçer'in (2018) yaptıkları spor bilimleri alanında eğitim öğren öğrencilerle ilgili bir çalışmalarında erkeklere göre kadınlar lehine anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit edilmiştir. Ortaöğretim ile lise düzeyinde eğitim veren kurumlar için yapılan bazı çalışmalarda, kız öğrencilerin erkeklere göre sportmence davranış sergileme seviyelerinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (Esentürk ve diğ. 2015, Koç ve Tamer 2016, Koç 2017a, Koç 2017b, Koç ve Karabudak 2017, Koç ve Güllü 2017, Tasi ve Fung 2005). Doğan ve Çetin'in (2008) çalışmalarında sosyal zekânın alt boyutlarından “sosyal beceriler ve sosyal farkındalık” arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiş ve sosyal bilgi süreçleri alt boyutu arasında anlamlı düzeyde ilişkinin bulunamadığı sonucuna ulaşmışlardır. Fazlıoğlu'nun (2018) yaptığı duyuşsal ve bilişsel zihin kuramı ile ilgili çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinde belirgin farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Kazu'nun (2019) sosyal zekâyla alakalı yapmış olduğu araştırmasında öğrencilerin hem sosyal zekâ seviyelerinin hem de iletişim becerileri seviyelerinin orta düzeyde olduğu tespit edilememiş ve ayrıca sosyal açıdan zekâ seviyeleri ile konuşma becerileri açısından sosyo-demografik değişkenlerle karşılaştırılması sonucunda; cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunamadığı sonucuna ulaşmıştır. Ülker'in (2016) meslek yüksekokulu öğrencileriyle ilgili çalışması sonucunda sosyal zekânın alt boyutlarından sosyal açıdan farkında olma alt boyutundan belirlenen puanlarının cinsiyete göre farklı olduğu, kadın bireylerin erkeklere göre daha yüksek seviyede sosyal farkındalığın etkisinde olduklarını tespit etmiştir. Özdemir'in (2019) lise ve ortaokul öğrencileriyle ilgili çalışmasında cinsiyetin sportmenlik davranışlarını etkilediğini tespit etmiştir. Yanık'ın (2019) sporda eğitim alan üniversite öğrencileri

ile alakalı çalışmasında, ölçek bir bütün olarak ve alt boyutlarda kadın deneklerin lehine anlamlı açıdan farklılıkların var olduğunu tespit edilmiş, kadınların sosyal zekâlarının erkeklere oranla farklılıkların olmasının sebebi ise sosyal zekâlarının ön planda olmasından ve sportmenlik davranışlarının daha pozitif olmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Bozkurt (2021) hemşirelerde sosyal zekâ ve psikolojik dayanıklılık düzeyinin incelendiği çalışmada cinsiyete göre puanlar incelendiğinde kadınların Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği toplam puanları erkeklere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni bakımından puanlar incelendiğinde kadınların Sosyal Farkındalık alt boyut toplam puan erkeklere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. İncelenen çalışmalar doğrultusunda ulaşılan istatistiki verilerin sonuçları, yapmış olduğumuz çalışmadaki cinsiyet değişkenini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda milli judocuların yaş değişkenine göre sportmenlik yönelimleri incelendiğinde “Kurallar ve Yönetime Saygı” ve “Sporda Sorumluluklara Bağlılık” alt boyutlarında yaş grupları açısından fark tespit edilmemiştir. Ancak “Sosyal Normlara Uyum” ve “Rakibe Saygı” alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı fark tespit edilmiştir. “Sosyal Normlara Uyum” alt boyutunda 18-22 ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark varken, bununla birlikte diğer gruplar arası fark yoktur. 27 yaş üzeri için Sosyal Normlara Uyum düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur. En düşük “Sosyal Normlara Uyum” düzeyi 18-22 yaş grubundaki sporculara aittir. Anlamlı farklılık tespit edilen diğer bir alt boyut ise “Rakibe Saygı” alt boyutudur. Hem 18-22 ve 23-27 yaş grupları arasında fark varken, hem de 18-22 ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark vardır. 23-27 yaş ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark yoktur. 27 üzeri yaş grubu için “Rakibe Saygı” düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur. En düşük “Rakibe Saygı” düzeyi 18-22 yaş grubundaki sporculara aittir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde araştırmanın bu bulgusuyla paralellik gösteren çalışmaların olduğu görülmekteyken farklılıklar bulunan çalışmalara da rastlanmaktadır. Elik (2017) amatör futbolculara yönelik yapmış olduğu araştırmasında “kurallar ve yönetime saygı” alt boyutunda gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılığın belirlendiği sonucuna ulaşmıştır. Elik’in (2017) amatör futbolculara yönelik yapmış

olduğu araştırmasında yaş değişkenine göre sportmenliğin alt boyutları “kurallar ve yönetime saygı, rakibe saygı” alt boyutunda ve genelde sportmenlik seviyelerinde gruplar arasında üst seviyede anlamlı farklılıkların olduğu sonucunu tespit etmiştir. Tsai ve Fung (2005), yaşı büyük sporcuların sportmenlik yönelimlerini daha düşük bulmuştur. Topçu (2013) etik ve sportmenliğin ilişkisiyle ilgili çalışmasında katılımcıların spor yaşı ile sportmenlik tutumlarından kurallara ve görevliye saygılı olma alt boyutu arasında olumlu yönde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Özseri (2018), işitme engelli bireylerle ilgili bir çalışmada işitme engelli voleybolcuların yaş faktörüne bağlı sportmenlik yönelimleri istatistiksel bakımdan anlamlı farklılıkların olmadığı analizine ulaşmıştır. 26 ve üzeri yaş grubundaki işitme engelli voleybolcuların sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarının tamamında 17-25 yaş grubundaki sporcular açısından daha yüksek ortalama değerlerin var olduğu tespit edilmiştir. Tekeli'nin (2017) sportmenlik davranışlar sergileme düzeyleri ile ilgili yaptığı bir çalışmada öğrencilerin beden eğitimi dersinde sportmence davranışları uygulayabilme düzeylerinin yaş gruplarına açısından istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığını tespit etmiştir.

Araştırma neticesinde milli judocuların yaş değişkeninde sosyal zekâ düzeyleri incelendiğinde “Sosyal Beceri Süreci” ve “Sosyal Farkındalık” alt boyutlarında yaş grupları açısından fark tespit edilmemiştir. Ancak “Sosyal Bilgi Süreci” alt boyutunda anlamlı tespit edilmiştir. Hem 18-22 ve 27 üzeri yaş grupları arasında fark varken hem de 18-22 ve 23-27 yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bununla birlikte 23 yaş ve yukarısı için gruplar arası fark yoktur. 23 yaş ve yukarısı için “Sosyal Bilgi Süreci” düzeylerinin yüksek çıktığı bulunmuştur. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde araştırmanın bu bulgusuyla paralellik gösteren çalışmaların olduğu görülmekteyken farklılıklar bulunan çalışmalara da rastlanmaktadır.

Durukan ve diğerlerinin (2020) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği alanında pedagojik formasyon eğitimi almakta olan öğrencilerin üzerinde yapmış oldukları çalışmada sosyal zekâ alt boyutlarından sosyal bilgi süreci, sosyal beceri, sosyal farkındalık ve toplam sosyal zekâ düzeylerinin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak

anlamli düzeyde farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Günaydın'ın (2017) pozitif psikoloji dersinin zekâ alanlarına etkisini araştıran çalışmasında sosyal zekâ ön test sonuçları farklı yaşlardaki öğrenciler için istatistiksel düzeyde anlamlı olarak farklılaşmadığını tespit etmiştir. Ayrıca Özsaydı'nın (2020) spor bilimleri fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, sosyal zekâ ölçeğinin alt boyutlarının tamamında kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir. Bozkurt (2021) hemşirelerde sosyal zekâ ve psikolojik dayanıklılık düzeyinin incelendiği çalışmada yaşa göre Sosyal Beceri alt boyut toplam puanlarının arasında fark istatistiksel düzeyde anlamlı bulunmuştur. Yaşa göre 29 - 39 yaş aralığında olan katılımcıların "Sosyal Beceri" alt boyut toplam puanları çalışma yılı 18 - 28 yaş aralığında olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yıldırım'ın (2017) siyasetçiler üzerinde yaptığı çalışmasında sosyal zekânın alt boyutu olan sosyal farkındalık boyutunu açısından siyasetçilerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Gürpınar ve Kurşun'un (2013) basketbol ve futbol sporcuları üzerinde yaptıkları bir çalışmadan "kurallar ve yönetime saygılı olma, rakibe saygı" alt boyutu ve ölçeğin toplam puanlarında 22 yaş ile üstü yaşa sahip sporcuların sportmen davranış sergileme puanları, 21 ve altı yaşa sahip sporculardan anlamlılık bakımından farklılıklar olduğunu belirlemişlerdir. Abdullayeva (2018) üstün zekâlı çocuklarla normal gelişim gösteren çocukların karşılaştırılmasıyla ilgili çalışmasında, yaş değişkenine göre üstün zekâlı öğrencilerde 12 yaşındaki çocukların sosyal zekâ ölçeği puan değerleri aritmetik ortalamaları 13 yaşında çocuklara göre düşük olduğunu tespit etmiştir. 14 yaşındaki çocukların sosyal zekâ ölçeği puanları 13 yaşındaki çocuklardan yüksek olduğunu belirlemiştir. Anlaşılacağı üzere üstün zekâlı çocuklarda yaş arttıkça sosyal zekâ düzeyi de yükselmektedir. Ancak elde edilen sonuçlara bakıldığı zaman "p" değeri 0.05' ten büyük olduğundan bu farkın anlamlı olmadığını belirlemiştir. Genel olarak farklı yaş gurubundaki öğrenci ve sporculara yapılan uygulamaların olmasının çalışmalarda farklılıkların oluşmasının sebebi olarak görülmektedir.

Araştırma sonucunda millilik kategorisi değişkenine göre Tromso Sosyal Zekâ düzeyleri incelendiğinde "Sosyal Bilgi Süreci, Sosyal Beceri ve Sosyal Farkındalık"

alt boyutlarının tamamında millilik kategorisi değişkenine göre gruplar arası anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Araştırma sonucunda millilik kategorisi değişkenine göre çok boyutlu sportmenlik yönelimi düzeyleri incelendiğinde “Sosyal Normlara Uyum, Kurallar ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklara Bağlılık ve Rakibe Saygı” alt boyutlarının tamamında millilik kategorisi değişkenine göre gruplar arası anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bulgu ile farklılık gösteren çalışmalar görülmektedir. Sülün ve diğerlerinin (2020) yapmış olduğu çalışmada judo antrenörlerinin rakibe saygı alt boyutunda milli takım antrenörlüğü yapmış olanların puanları ($\bar{x}$ =20.78) milli takım antrenörlüğü yapmamış olanların puanlarına göre ($\bar{x}$ =19.38) anlamlı düzeyde yüksek çıktığı ve sportmenlik yönelimi toplam boyutunda, milli takım antrenörlüğü yapmış olanların puanları ($\bar{x}$ =87.69) milli takım antrenörlüğü yapmamış olanların puanlarına göre ($\bar{x}$ =84.22) anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmüştür. Çalayır ve diğerleri (2017) hokey müsabakalarına katılan sporcuların beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelemiş ve milli sporcu olma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmişlerdir. Akoğlu ve diğerleri (2019) yaptıkları araştırmada uluslararası spor organizasyonlarına katılan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ve sportmenlik davranışlarının incelemiş ve katılımcıların genel itibari ile sporda sorumluluklara ve sosyal normlara bağlı oldukları, kurallara ve yönetime saygılı olduklarını araştırmalarında tespit etmişlerdir. Güllü ve Şahin (2018) milli güreşçilerin sportmenlik yönelim düzeyleri üzerine yaptıkları araştırmada milli güreşçilerin genel itibari ile sporda sorumluluklara ve sosyal normlara bağlı oldukları, kurallara ve yönetime saygılı olduklarını ve de erkek milli güreşçilerin kadın milli güreşçilere göre rakibe saygı yönelimlerinin daha fazla olduğunu araştırmalarında tespit etmişlerdir.

Bu çalışmanın sonucunda; judo sporu ile ilgilenen sporcuların sosyal zekâlarının sportmenlik davranışlara etkisinin olduğu, araştırmada elde edilen verilerin sonuçları göre; cinsiyetin sosyal zekâ alt boyutlarında fark tespit edilmezken sportmenlik yönelimi alt boyutlarında sadece kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda kadınlara ait değerlerin erkeklere göre anlamlı derece yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaş değişkeni sosyal zekâ alt boyutlarına göre 23 yaş ve yukarısı

için sosyal bilgi süreci düzeylerinin yüksek çıktığı bulunmuştur. Diğer alt boyutlardan Sosyal beceri ve Sosyal farkındalık yaş değişkenlerine göre fark çıkmamıştır. Yaş değişkeni sportmenlik yönelimi alt boyutlarına göre 27 yaş üzeri için Sosyal Normlara Uyum düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur. 27 yaş üzeri için Rakibe Saygı düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre yüksek çıktığı bulunmuştur. Milli sporcu kategorisi değişkeninin sosyal zekâ ve sportmenlik yönelimleri alt boyutları arasında herhangi bir anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, cinsiyet, yaş ve millilik değişkenlerine göre sosyal zekâlarının sportmenlik davranışlarına etkisinin olduğu söylenebilir. Judo branşında sportmenlik ve sosyal zekâ alanlarının birlikte çalışıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığından her iki ölçeğin karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgular ışığında sosyal zekâ alt boyutları “sosyal bilgi süreci, sosyal beceri süreci, sosyal farkındalık” ile sportmenlik davranışlarının alt boyutları “sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık, rakibe saygı” arasında anlamlı ilişki olmasının sebebi sosyal zekâsı orta veya yüksek seviye olan kişilerin, sportmence davranışlar sergileme konusunda daha pozitif yaklaşımlarda buldukları, iyi ve etkili bir iletişim halinde oldukları, saygı çerçevesinde davranışlar sergilemelerinden dolayı bu anlamlı ilişkinin sonuçlarımıza yansıdığı düşünülmektedir.

6. ÖNERİLER

Genel Öneriler

1. Araştırma grubu değiştirilerek çalışmalar yapılabilir.
2. Benzer çalışmalar farklı branşlarda farklı kategorilerde yapılabilir.
3. Konu ile ilgili deneysel çalışmalar yapılabilir.
4. Konu ile ilgili nitel çalışmalar yapılabilir.

Araştırma Sonuçlarına Göre Öneriler

1. Milli judocuların sosyal zekâ ve sportmenlik davranış düzeylerini geliştirmek amacıyla alanında uzman kişiler tarafından seminerler veya etkinlikler düzenlenebilir.
2. Antrenörler sporcularında bulunan sosyal zekâ seviyeleri ve sportmence davranışlarının daha iyi yönde olması açısından yönlendirmelerde bulunabilirler ve ayrıca antrenörler de kendini bu konuda geliştirebilirler.
3. Milli erkek judocuların sosyal zekâ yönünden kendilerini geliştirebilmeleri için eğitimler düzenlenebilir.
4. Milli judoculara yaş değişkeni göz önüne alınarak sosyal zekâ ve sportmenliğe yönelik eğitici seminerler düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

- ABAD, D. 2010. Sportsmanship. *Sport, Ethics and Philosophy*, 4(1), 27-41.
doi:[10.1080/17511320903365227](https://doi.org/10.1080/17511320903365227)
- ABDULLAYEVA, L. 2018. Üstün Zekâlı Çocukların Normal Gelişim Gösteren Çocuklara Göre Sosyal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ABUL, A. 2015. Sosyal Zekâ Düzeyi ve Algılanan İş Yaşam Kalitesi Etkileşimine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- AÇIKGÖZ, K. 2003. Etkili Öğrenme ve Öğretme. *Eğitim Dünyası Yayınları*, İzmir.
- AHMAD, R.A., JELAS, M.Z., KASSİM, Z. 2013. Faculty of Education University Kebangsaan Malaysia. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 7(8), 1004-1010.
- AKINALP, H. 2017. Türkiye'deki Karate Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışların Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul.
- AKOĞLU, H.E., AYYILDIZ, E., SUNAY, H. 2019. Uluslararası Spor Organizasyonlarına Katılan Sporcuların Sporda Ahlaktan Uzaklaşma ve Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 329-340.
doi:[10.33468/sbsebd.111](https://doi.org/10.33468/sbsebd.111)
- ALBRECHT, K. 2006. Sosyal Zekâ: Başarının Yeni Bilimi. (S. Gökten, Çev.). *Timaş Yayınları*, İstanbul.
- ALTUN, M., GÜVENDİ, B. 2019. Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, International Journal of Society Researches*, 9(11), 18.
- ARACI, H. 1999. Okullarda Beden Eğitimi: Sporda Erdemlik: Fair Play. (M. Ateşoğlu, Çev.). *GSB Yayınları*, Ankara.
- ARNOLD, P.J. 1998. Sport, Ethics and Education. *Journal of the Philosophy of Sport, Cassell Education*, London, 119-125.

- ARMSTRONG, T. 2009. Multiple Intelligences in the Classroom (Third Edition).
Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- ATABEK, E. 2000. Bizim Duygusal Zekâmız. *Altın Kitaplar*, 2. Baskı, İstanbul.
- AYDIN, M.S. 1997. Elit Judocuların Fizyolojik ve Fiziki Profili. Yüksek Lisans Tezi,
Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim
Dalı, İstanbul.
- BABACAN, T. 2012. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Üstbilişsel Okuma Stratejileri ile Çoklu
Zekâ Alanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- BACANLI, H. 1999. Sosyal Beceri Eğitimi. *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara.
- BACANLI, H. 2002. Gelişim ve Öğrenme. *Nobel Yayın Dağıtım*, 6. Baskı, Ankara.
- BALÇIKANLI, S.G. 2010. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe
Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri
Dergisi*, 15(1), 1-10.
- BALÇIKANLI, S.G., YILDIRAN, İ. 2011. Profesyonel Futbolcuların Sportmenlik
Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor
Bilimleri Dergisi*, (2), 49-56.
- BAŞBAY, A. 2005. Çoklu Zekâ Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin ve Öğrencilerin
Uygulama Hakkındaki Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Abant İzzet Baysal
Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 193.
- BAŞARAN, B.İ. 2004. Etkili Öğrenme ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir İnceleme.
Ege Eğitim Dergisi, 5(1). 15 Mayıs 2022 tarihinde
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/egeefd/issue/4920/67308> adresinden erişildi.
- BAŞARAN, Z., ERDOĞAN, B.R., KÖRMÜKÇÜ, Y., ADALI, H. 2017. Beden Eğitimi ve
Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Fair-Play Anlayışlarının İncelenmesi. *Beden
Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 36-43.
- BAYAR, P., KORUÇ, Z. 1992. Reaksiyon Zamanı ve El-Göz Koordinasyonu Ölçer İki
Aracın Türkiye Normlarının Saptanmasına Yönelik Ön Çalışma. 2. *Spor Bilimleri
Ulusal Sempozyumu*, 20-22.
- BİÇER, T. 2007. Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi. *Beyaz Yayınları*, İstanbul.

- BOZ, E. 2019. Elit Karate Sporcularında İmgeleme ve Kaygı İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- BOZKURT, A. 2021. Hemşirelerde Sosyal Zekâ ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Farklı Değişkenlerin İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- BUZAN, T. 2002. The Power of Social Intelligence. *Perfect Bound Publisher*, New York.
- BÜMEN, N.T. 2004. Okulda Çoklu Zekâ Kuramı. *Pegem Yayıncılık*, 2. Baskı, Ankara.
- CANTOR, N., KİHLSTROM, J.F. 1989. Social Intelligence and Cognitive Assessments of Personality. *Lawrence Erlbaum Associates*, 1-59.
- CARLİSLE, A. 2001. Using the Multiple Intelligences Theory to Assess Early Childhood Curricula. *Young Children*, 56(6), 77-83.
- CAZ, Ç., İKİZLER, H.C. 2019. Üniversite Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Düzeyleri ve Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(1), 25-35.
- CECCHİNİ, J.A., MONTERO, J., ALONSO, A., IZQUIERDO, M., CONTRERAS, O. 2007. Effects of Personal and Social Responsibility on Fair-Play in Sports and Self-Control in School-Aged Youths. *European Journal of Sport Science*, 7(4), 203-211.
- CHİVİACOWSKY, S., WULF, G., WALLY, R., CAMPOS, T., LEWTHWAİTE, R. 2009. A Special Judo Fitness Test Classificatory Table. *Archives of Budo*, 5(1), 127-129.
- COHEN, J. 1992. Statistical Power Analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1, 98-101. doi:[10.1111/1467-8721.ep10768783](https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10768783)
- COHEN, J. 1992. A Power Primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159.
- COHEN, L., MANİON, L., MORRİSON, K. 2000. Research Methods in Education. 5th Edition, *Routledge Falmer*, London.
- CREMADES, J.G., TASHMAN, L.S. 2014. Becoming a Sport, Exercise, and Performance Psychology Professional: A global Perspective. *Psychology Press*.
- ÇAKIROĞLU, T., SÖKMEN, T., ARSLANOĞLU, E. 2013. Judo Teknik Antrenmanı ve Oyunların 8–10 Yaş Grubu Erkek Çocukların Fiziksel Gelişim Düzeyleri Üzerine Etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 73-79.

- ÇALAYIR, Ö., YILDIZ, N., YALDIZ, Ö., ÇOKNAZ, H. 2017. Hokey Müsabakalarına Katılan Sporcuların Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 27-37.
- ÇAVUŞ M.F., PEKKAN N.Ü., DEVELİ, A. 2019. Örgütsel Sosyalleşmeye Yeni Bir Öncül: Sosyal Zekâ. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, 259-272.
- ÇAVUŞ, M.F., PEKKAN, N.Ü., DEVELİ, A. 2017. A Research on Explore the Effects of Social Intelligence on Organizational Identification. *Third International Scientific-Business Conference Leadership and Management: Integrated Politics of Research and Innovations (LIMEN)*, 106-111, Sırbistan.
- ÇELİK, G. 2010. Üst Düzeydeki Judocularda Müsabaka Öncesi Durumluk Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- DEGOUTTE, F., JOUANEL, P., FİLAİRE, E. 2003. Energy Demands During a Judo Match and Recovery. *British Journal of Sports Medicine*, 37(3), 245-249. doi:[10.1136/bjism.37.3.245](https://doi.org/10.1136/bjism.37.3.245)
- DEMİRCİ, A. 2008. İlköğretimde Beden Eğitimi Dersi Etkinlikleri. *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara.
- DEMİREL, Ö. 2000. Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. *Pegem Yayıncılık*, Ankara.
- DEMİREL, Ö., BAŞBAY, A., ERDEM, E. 2006. Eğitimde Çoklu Zekâ: Kuram ve Uygulama. *Pegem Yayıncılık*, Ankara.
- DEVER, A. 2010. Spor Sosyolojisi: Tarihsel ve Güncel Boyutlarıyla Spor ve Toplum. *Başlık Yayın Grubu*, İstanbul.
- DOĞAN, T. 2006. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Düzeylerinin Depresyon ve Bazı Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- DOĞAN, T., ÇETİN, B. 2008. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Düzeylerinin Depresyon ve Bazı Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-19.
- DOĞAN, T., ÇETİN, B. 2009. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Türkçe Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 691-720.

- DOĞAN, T., TOTAN, T., SAPMAZ, F. 2009. Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Sosyal Zekâ. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 235-247.
- DONG, Q., KOPER, R.J., COLLACO, C.M. 2008. Social Intelligence, Self-esteem, and Intercultural Communication Sensitivity. *Intercultural Communication Studies*, 17(2), 162-172.
- DURUKAN, E., DALAMAN, O., CAN, S. 2020. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Formasyon Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Becerilerinin İncelenmesi. *Journal of History School*, 46, 1943-1954.
- DURUN, B. 2019. Kadın Sporcuların Sportmenlik Yönelimlerinin Etik Duruma Etkisi Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- EKİNCİ, G., OGELMAN, H.G., UÇAR, F. 2012. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Amaç ve Kazanımların Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Zekâ Alanları Açısından Değerlendirilmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 85-86.
- EKİNCİ, H.B. 2018. Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları ile Başarı Algıları. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- ELİK, T. 2017. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Futbol Takımlarında Amatör Olarak Futbol Oynayan Sporcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ERDEMLİ, A. 1996. İnsan, Spor ve Olimpizm. *Sarmal Yayınevi*, 1. Baskı, İstanbul, s: 151.
- ERDEMLİ, A. 2016. Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi. *E Yayınları*, 3. Baskı, İstanbul, s: 19.
- ERMİŞ, E., İMAMOĞLU, O., ERİLLİ, A.N. 2012. Üniversite Öğrencilerinin Bedensel ve Sosyal Çoklu Zekâ Puanlarında Sporun Etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, Journal of Sports and Performance Researches*, 3(2), 23-29.
- ESENTÜRK, O.K., İLHAN, E.L., ÇELİK, O.B. 2015. Examination of High School Students' Sportsmanlike Conducts in Physical Education Lessons According to Some Variability. *Science, Movement and Health*, 15(2), 627-634.

- FAZLIOĞLU, B. 2018. Üniversite Öğrencilerinde Duygusal ve Bilişsel Zihin Kuramı Özelliklerinin Sosyal Zekâ ile Olan İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- FEEZELL, R.M. 1986. Sportsmanship. *Journal of the Philosophy of Sport*, 13(1), 1-13.
- FRANCHİNİ, E., DEL VECCHIO, F.B., HİRATA, S.M. 2011. A Review of Time-Motion Analysis and Combat Development in Mixed Martial Arts Matches at Regional Level Tournaments. *Perceptual Motor Skills*, 112, 639-648. doi:[10.2466/05.25.PMS.112.2.639-648](https://doi.org/10.2466/05.25.PMS.112.2.639-648)
- FORGHANİA, A.K., DEHKORDİB, A.M., MOBARAKİC, M.H., TOULİD, M.N. 2014. Studying the Effects of Employee's Spiritual Intelligence on Work Engagement in Ferdowsi University of Mashhad. *Asian Journal of Research in Business Economics*, 4(8), 292-304.
- FOX, E.L., BOWERS, R.W., FOSS, M.L., MATHEWS, D.K. 1981. The Physiological Basis of Physical Education and Athletics. *Saunders College Publication*, 55-77.
- GARDNER, H. 2004. A Multiplicity of Intelligences: In tribute to Professor Luigi Vignolo. 15 Mayıs 2022 tarihinde <https://ilk.media.mit.edu/courses/readings/gardner-multipleintelligences.pdf> adresinden erişildi.
- GARDNER, H. 2004. Zihin Çerçevesi: Çoklu Zekâ Kuramı. Çeviri: Ebru Kılıç, *Alfa Yayınları*, İstanbul.
- GENÇ, S., TUTKUN, E., GENÇ, A., ACAR, H. 2019. Lise Öğrencilerinde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Muş İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(1), 1302-2040.
- GOLEMAN, D. 2007. Sosyal Zekâ: İnsan İlişkilerinin Yeni Bilimi. (O. Ç. Deniztekin, Çev.). *Varlık Yayınları*, İstanbul.
- GOLEMAN, D. 2010. Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir? (B. S. Yüksel, Çev.) *Varlık Yayınları*, 33. Baskı, İstanbul.
- GREEN, A., HİLL, A., FRİDAY, E., FRİDAY, S. 2005. The Use of Multiple Intelligences to Enhance Team Productivity Management Decision. 43(3), 349-359.
- GREEN, F.T. 1997. Sportsmanship Education in Secondary School Athletics: Athletic Directors' Perspectives. *Published Doctorate Thesis, Texas A & M University, USA*.

- GÜLLÜ, S. 2018. Sporcuların Antrenör-Sporcu İlişkisi ile Sportmenlik Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 190-204.
- GÜLLÜ, S., ŞAHİN, S. 2018. Milli Güreşçilerin Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Studies*, 13(18), 705-718.
- GÜNAYDIN, Ş. 2017. Bir Dönem Boyunca Verilen Pozitif Psikoloji Dersinin Öğrencilerin Duygusal Zekâ ve Sosyal Zekâlarına Olan Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GÜREL, E., TAT, M. 2010. Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 336-356.
- GÜRPINAR, B. 2009. Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GÜRPINAR, B., GÜVEN, Ö. 2011. Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışların İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 7-14.
- GÜRPINAR B., KURŞUN, S. 2013. Basketbolcuların ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 171-176.
- GÜVEN, Ö. 1999. Türklerde Spor Kültürü. *Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları*, Ankara.
- HANÇER, M., TANRISEVDİ, A. 2003. Sosyal Zekâ Kavramının Bir Boyutu Olarak Empati ve Performans Üzerine Bir İnceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 211-225.
- HAYNES, F. 2002. Eğitimde Etik. *Ayrıntı Yayınları*, 1. Baskı, İstanbul, s: 20-22.
- HORN, T. 2002. Advances in Sport Psychology. Second Edition, *Human Kinetics, USA*.
- İLHAN, M., ÇETİN, B. 2014. Sosyal ve Kültürel Zekâ Arasındaki İlişkinin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(2).
- İMAMOĞLU, O., AĞAOĞLU, S.A., KİSHALI, N.F., ÇEBİ, M. 2001. Erkek Milli Judocularında Aerobik, Anaerobik Güç, Vücut Yağ Oranı, El Kavrama Kuvveti ve Vital Kapasite Arasındaki İlişki. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3).

- KANBUR, A. 2015. İş-Aile/Aile-İş Çatışması ile Mücadele Etmenin Bir Yolu Olarak Sosyal Zekânın Keşfedilmesi Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 149-153.
- KANO, J. 1995. Judo (Jujitsu). *Edizioni Mediterranee*.
- KARAGÜVEN, M. 2015. Empati ve Sosyal Zekâ. *International Journal of Social Science*, 34, 187-197.
- KARASAR, N. 2005. Bilimsel Araştırma Yöntemi. *Nobel Yayıncılık*, Ankara.
- KARASAR, N. 2016. Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar İlkeler ve Teknikler. *Nobel Yayıncılık*, 31. Baskı, Ankara.
- KAUKIAINEN, A., BJÖRKQVIST, K., ÖSTERMAN, K., 1999. The Relationship Between Social Intelligence, Emphaty and Three Types of Agression. *Aggressive Behaviour*, 25, 81-89.
- KAUKIAINEN A., BJÖRKQVIST, K., LAGERSPETZ, K., ÖSTERMAN, K., SALMIVALLI, C., ROTHBERG, S., AHLBOM, A. 1999. The Relationships Between Social Intelligence, Empathy, and Three Types of Aggression. *Aggressive Behavior*, 25(2), 81-89.
- KAYA, N., TURAN, N., KAMBEROVA, A.H., CENAL, Y., KAHRAMAN, A., EVREN, M. 2016. Hemşirelik Öğrencilerinin Sanat Özelliklerine Göre İletişim Becerileri ve Sosyal Zekâ Düzeyleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13(1), 50-58.
- KAYIŞOĞLU, N.B., ALTINKÖK, M., TEMEL, C., YÜKSEL, Y. 2015. Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 865-874.
- KAZU, E. 2019. Sosyal Zekâ Düzeyinin Öğrencilerin İletişim Becerilerine Etkisi: Fırat Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- KEATING, J.W. 2007. Sportsmanship as a Moral Category. *Ethics in Sport, Human Kinetics*, USA. 141-151.
- KILIÇ, S., 2019. Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- KOÇ, Y., KARABUDAK, A.A.T. 2017. The Relationship Between Sportsmanship Level of Secondary School Students and Their Success Regarding The Religious Culture and Knowledge of Ethics Course. *Educational Research and Reviews*, 12(16), 754-761.
- KOÇ, Y. 2013. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 96-114.
- KOÇ, Y. 2017. A Practice Proposal for Promoting Sportsmanship Behavior in Physical Education Course: Constructing Sportsmanship in Juniors' Games (CSJG). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 212-227.
- KOÇ, Y. 2017a. A Study on The Relationship Between High School Students' Physical Education Course Sportsmanship Behaviors and Their Patience Levels. *Recent Developments in Education*, 191-200.
- KOÇ, Y. 2017b. Relationships between the Physical Education Course Sportsmanship Behaviors with Tendency to Violence and Empathetic Ability. *Journal of Education and Learning*, 6(3), 169-180. doi:[10.5539/jel.v6n3p169](https://doi.org/10.5539/jel.v6n3p169)
- KOÇ, Y., GÜLLÜ, M. 2017. Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 19-30.
- KOÇ, Y., SEÇER, E. 2018. Spor Bilimleri Alanında Eğitim Gören Üniversite Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları ile Saygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 247-259.
- KOÇ, Y., TAMER, K., 2016. A Study on the Sportsmanship Behaviors of Female Students in Physical Education Course According to Different Variables. *Nigde University Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 7(1), 16-27.
- KONTER, E. 2006. Sporda Karşılaşma Psikolojisi. *Nobel Yayınları*, 1. Baskı, Ankara, s: 10-50.
- KONTER, E. 2010. Sporda Stres ve Performans, Kuramlar ve Kontrol Etme Teknikleri. *Saray Medikal Yayıncılık Başsaray Basımevi*, İzmir, s: 20-22.
- KONUR, F. 2019. Bireysel ve Takım Sporcularının Tepkisellik ve Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi (Elazığ İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- KOSMİTZKİ, C., JOHN, O.P. 1993. The Implicit use of Explicit Conceptions of Social Intelligence. *Personality and Individual Differences*, 15(1), 11-23.

- KÖKLÜ, Y., ÖZKAN, A., ALEMDAROĞLU, U., ERSÖZ, G. 2009. Genç Futbolcuların Bazı Fiziksel Uygunluk ve Somatotip Özelliklerinin Oynadıkları Mevkilere Göre Karşılaştırılması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 61-68.
- KÖKNEL, Ö. 2003. Akıl ile Düşünme Gücü. *Altın Kitaplar Yayınevi*, İstanbul.
- KÜÇÜKAHMET, L. 2001. Öğretim İlke ve Yöntemleri. *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara.
- LACANLALE, E.P. 2013. Development and Validation of a Social Intelligence Inventory. *International Journal of Information and Education Technology*, 3(2), 263.
- LAZEAR, D. 2000. "The Intelligent Curriculum" *Zephyr Press*, New York.
- LOCKE, E.A. 2005. Why Emotional Intelligence is an Invalid Concept. *Journal of Organizational Behavior*, 26(4), 425-431.
- LOLAND, S. 2013. Fair Play in Sport: A Moral Norm System. *Routledge*.
- MACDOUGALL, J.D., WENGER, H.A., GREEN, H.J. 1993. Physiological Testing of the High-Performance Athlete. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 25(2), 305.
- MALTESE, A., ALESÌ, M., ALÙ, A.G.M. 2012. Self-Esteem, Defensive Strategies and Social Intelligence in the Adolescence. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 2054-2060.
- MALLIAROPOULOS, N., CALLAN, M., PLUİM, B. 2013. Judo, the gentle way. *British Journal of Sports Medicine*, 47(18), 1137-1137.
- MARLOWE, H.A., BEDELL, J.R. 1982. Social Intelligence: Evidence for Independence of the Construct. *Psychological Reports*, 51(2), 461-462.
doi:[10.2466/pr0.1982.51.2.461](https://doi.org/10.2466/pr0.1982.51.2.461)
- MARLOWE, H.A. 1986. Social Intelligence: Evidence for multidimensionality and Construct Independence. *Journal of Educational Psychology*, 78(1), 52-58.
- MOKHA, R., KAUR, G., SİDHU, L.S. 1992. Effect of Training on the Reaction Time of Indian Female Hockey Players. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 32(4), 428-431.
- MOSS, F.A., HUNT, T. 1927. Are You Socially Intelllgent? *Scientific American*, 137, 108-110.
- ÖZDEMİR, M. 2019. Lise ve Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları ile Sorumluluk Duygu ve Davranışları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.

- ÖZSARI, A., 2018. İşitme Engelli Voleybolcuların Sportmenlik Yönelimleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 113-122.
- ÖZSARI, A., DEMİREL, H., ALTIN, M., YALÇIN, Y.G., DEMİR, H. 2018. Kadın Basketbolcuların Sportmenlik Yönelimleri. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 66-71.
- ÖZSAYDI, Ş. 2020. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Zekâları ile Sportmenlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- ÖZTEK, İ. 2011. Bilimsel Kuraş. *Antakya Belediyesi Kültür Yayınları*, Antakya.
- ÖZTÜRK, S.Y. 2004. Psikoloji. *Düzenli Yayıncılık*, Ankara.
- PEHLİVAN, Z. 2004. Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- PEPE, K., KARA, A., ÖZKURT, R., DALAMAN, O. 2019. Aktif Spor Yapan Amatör Sporcuların Spor Ortamında Fair Play (Sportmen) Davranışlarının İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 497-506.
- PİAGET, J. 1938. Çocukta Dil ve Düşünce. (S. E. Siyavuşgil, Çev.). *Devlet Basım Evi*, İstanbul.
- RAMAZANOĞLU, F., KARAHÜSEYİNOĞLU, M.F., DEMİREL, E.T., ALTUNGÜL, O., RAMAZANOĞLU, M.O. 2005. Sporun Toplumsal Boyutlarının Değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 153-157.
- RHODEWALT, F., VOHS, K.D. 2005. Defensive Strategies, Motivation, and the Self: A Self-Regulatory Process View. *Handbook of Competence and Motivation*, Guilford Press, New York, 548-565.
- ROBERTS, R.D., ZEİDNER, M., MATTHEWS, G. 2001. Does Emotional Intelligence Meet Traditional Standards for Intelligence? *Some New Data and Conclusions. Emotion*, 1(3), 196-231.
- ROBİNSON, T. 2009. Sportmanship in Youth Athletics. *Library of Congress cataloging in publication data*, USA, 13-19.
- SABAN, A. 2000. Öğrenme-Öğretme Süreci: Yeni Teori ve Yaklaşımlar. *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara.
- SABAN, A. 2001. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara.
- SABAN, A. 2002. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. *Nobel Yayın Evi*, 2. Baskı, Ankara.

- SABAN, A. 2004. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. *Nobel Yayın Evi*, Ankara.
- SABAN, A. 2005. “Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. *Nobel Yayın Evi*, 5. Baskı, Ankara.
- SALUR, N. 2009. Sosyal Bilgiler Dersinde Rol Yapma Yöntemini Kullanmanın İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Gelişim Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- SASAKİ, T. 2006. The Meaning and Role of Budo (martial arts) in School Education in Japan. *Archives of Budo*, 2, 11–14.
- SELÇUK, Z., KAYILI, H. 2002. Çoklu Zekâ Uygulamaları. *Nobel Yayınları*, Ankara.
- SELÇUK, Z., KAYILI, H., OKUT, L. 2004. Çoklu Zekâ Uygulamaları. *Nobel Yayın Dağıtım*, 4. Baskı, Ankara.
- SENSİONS, W.L. 2004. Sportmanship as Honor. *Journal of The Philosophy of Sport*, 31(1), 47-59.
- SİLBERMAN, M. 2000. PeopleSmart: Developing Your Interpersonal Intelligence. *Berrett-Koehler Publishers*, San Francisco.
- SİLBERMAN, M., HANSBURG, F. 2000. PeopleSmart: Developing Your Interpersonal Intelligence. *Berrett-Koehler Publishers*, San Francisco.
- SİLVERA, D.H., MARTİNUSSEN, M., DAHL, T.I. 2001. The Tromsø Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 42(4), 313-319.
- STEWART, C.C. 2014. Sportsmanship, Gamesmanship, and the Implications for Coach Education. *Strategies. A Journal for Physical and Sport Educators*, 27(3), 3-7. doi:[10.1080/08924562.2014.938878](https://doi.org/10.1080/08924562.2014.938878)
- STİNE, J.M. 2001. Super Brain Power. *Black Enterprise*.
- STRANG, R. 1930. Measures of Social Intelligence. *American Journal of Sociology*, 36(2), 263-269.
- SÜLÜN, F., SUSUZ, Y.E., VAROL, Y.K., ÇOLAKOĞLU, F.F. 2021. Judo Antrenörlerinin Sportmenlik Yönelimleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 285-300.

- ŞENKAL, F. 2019. Çalışanların Sosyal Zekâ Seviyelerinin Çatışma Yönetimi Tarzları Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- ŞİLLİ, D. 2019. Milli Judocuların Müsabaka Performanslarının İstatistiksel Olarak Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- ŞİMŞEK, N. 2007. Akıllı Zekâ. *Asil Yayın Dağıtım*, Ankara.
- TEKELİ, H. 2017. Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinde Sportmenlik Davranışlar Sergileme Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- TEMİZ, N. 2007. Çoklu Zekâ Kuramı: Okulda ve Sınıfta. *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara.
- TEGNER, B. 1974. Complete Book of Judo. *Bantam Books*, s: 11-13.
- THORNDİKE, E.L. 1920. Intelligence and its use. *Harpers Magazine*, 140, 227-235.
- TİTREK, O. 2010. IQ'dan EQ'ya: Duyguları Zekice Yönetme. *Pegem Akademi*, 2. Baskı, Ankara.
- TOPÇU, E.Ü. 2013. Etik ve Sportmenlik İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- TSAİ, E., FUNG, L. 2005. Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. *The Online Journal of Sport Psychology*. 7(2), 37-46.
- TÜRKMEN, M., VAROL, S. 2015. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi (Bartın İl Örneği). *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 1, 42-64.
- ÜLKER, Ç. 2016. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Zekâ ve İletişim Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- VALLERAND, R.J., BRIERE, N.M., BLANCHARD, C., PROVENCHER, P. 1997. Development and Validation of the Multidimensional Sportspersonship Orientations Scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(2), 197-206.

- VARLIK, Ö. 2021. Lisanslı Olarak Spor Yapan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimi Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- VERNON, P.E. 1933. Some Characteristics of the Good Judge of Personality. *Journal of Social Psychology*, 4, 42-57.
- VOİGT, D. 1998. Spor Sosyolojisi. (A. Atalay, Çev.). *Akım Yayınları*, İstanbul, s: 7.
- VURAL, B. 2003. Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ. *Hayat Yayınları*, İstanbul.
- VURAL, B. 2004. Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ. *Hayat Yayınları*, İstanbul.
- WALKER, R.E., FOLEY, J.M. 1973. Social Intelligence: Its History and Measurement. *Psychological Reports*, 33, 451-495.
- WEDECK, J. 1947. The Relationship Between Personality and Psychological Ability. *British Journal of Psychology*, 37, 133-151.
- WECHSLER, D. 1958. The Measurement and Appraisal of Adult intelligence. *The Williams and Wilkins*, Baltimore.
- YANIK, M. 2019. Sporda Eğitim Alan Üniversite Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimleri. *Higher Education Studies*, 9(3), 79-87.
- YAPAN, H.T. 2007. Spor Ahlakı. *Merkez Ofset*, Gaziantep.
- YEŞİL, S. 2010. 21. Yüzyılın Küresel Örgütleri İçin Kültürel Zekâ. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 147-168.
- YILDIRAN, İ. 2005. Fair Play Eğitimde Beden Eğitiminin Rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 3-16.
- YILDIRIM, Z. 2017. Sosyal Zekânın Problem Çözme Becerisine Etkisi (Ankara ilinde görev yapan siyasetçiler üzerinde bir uygulama). Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ZOHAR, D., MARSHALL, I. 2004. .Spiritual Capital: Wealth We Can Live By. *Berrett-Koehler Publishing*, San Francisco.
- URL:<https://www.judo.gov.tr> Erişim tarihi: 10 Mayıs 2022.
- URL:<https://www.deltajudo.com/syllabus.htm> Erişim tarihi: 11 Mayıs 2022.
- URL:<https://www.britishjudo.org.uk/my-judo/grading/grades/dan/>
Erişim tarihi: 11 Mayıs 2022.

EKLER

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı

Bu araştırma, milli judocuların sosyal zekâları ile sportmenlik davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Anket formunda kişisel bilgileriniz istenmemekte, sadece verilen ifadelere katılma dereceniz sorulmaktadır. Vereceğiniz yanıtların doğruluğu araştırmanın sağlıklı ve başarılı bir sonuç üretebilmesi açısından son derece önemlidir. Bu nedenle içtenlikle cevaplar vereceğinizi umar, katılımınız için teşekkür ederiz.

- Yaşınız: ( ) 18-22 ( ) 23-27 ( ) 27+
- Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek
- Millilik Kategoriniz: ( ) A ( ) B ( ) C

EK 2: TROMSO SOSYAL ZEKÂ ÖLÇEĞİ

Aşağıda insanların kendileriyle ilgili düşünce ve duygularını ifade eden cümleler yer almaktadır. Bu ifadelerin size uygun oluş derecesine göre “*Tamamen uygun*”, “*Uygun*”, “*Biraz uygun*”, “*Uygun değil*”, “*Hiç uygun değil*” seçeneklerinden birisini işaretleyiniz.

	Hiç Uygun Değil (1)	Uygun Değil (2)	Uygun (3)	Biraz Uygun (4)	Tamamen Uygun (5)		
SOSYAL BİLGİ SÜRECİ	1	Diğer insanların davranışlarını önceden tahmin edebilirim.	1	2	3	4	5
	3	Davranışlarımın diğer insanlara ne hissettireceğini bilirim.	1	2	3	4	5
	6	Diğer insanların duygularını anlayabilirim.	1	2	3	4	5
	9	Başkalarının isteklerini anlarım.	1	2	3	4	5
	14	Bir açıklama yapmalarına gerek duymadan insanların ne yapmaya çalıştıklarını çoğunlukla anlarım.	1	2	3	4	5
	15	Başkalarını iyice tanımam uzun zaman alır.	1	2	3	4	5
	17	Diğer insanların davranışlarına nasıl tepki göstereceklerini tahmin edebilirim.	1	2	3	4	5
19	Diğer insanların yüz ifadelerinden, beden dillerinden vs. gerçekte ne demek istediklerini çoğunlukla anlarım.	1	2	3	4	5	
SOSYAL BECERİ	4	Tanımadığım yeni insanların olduğu bir ortamda genellikle tedirginlik hissederim.	1	2	3	4	5
	7	Sosyal ortamlara kolaylıkla uyum sağlarım.	1	2	3	4	5
	10	İnsanlarla ilk tanışmada ve yeni ortamlara girme konusunda iyiyimdir.	1	2	3	4	5
	12	Başka insanlarla geçinebilmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5
	18	Yeni tanıştığım insanlarla iyi ilişkiler kurmada başarılıyım.	1	2	3	4	5
20	Başkalarıyla konuşacak güzel sohbet konuları bulmakta çoğunlukla sıkıntı çekerim.	1	2	3	4	5	
SOSYAL FARKINDIĞI	2	Çoğunlukla başkalarının seçimlerini anlamamın zor olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5
	5	İnsanlar yaptıkları şeylerle beni sık sık şaşırtırlar.	1	2	3	4	5
	8	İnsanlar açıklama yapmama fırsat vermeden bana kızarlar.	1	2	3	4	5

11	Ne düşündüğümü söylediğimde insanlar genellikle benden rahatsız olmuş veya bana kızmış gibi görünürler.	1	2	3	4	5
13	İnsanları tahmin edilemez bulurum.	1	2	3	4	5
16	Farkına varmadan çoğu kez başkalarını incitirim.	1	2	3	4	5
21	Diğer insanların yaptıklarına verdikleri tepkiler beni çoğunlukla şaşırır.	1	2	3	4	5

EK 3: ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ

SPORTMENLİK DAVRANIŞI İLE İLGİLİ VERİLEN ÖNERMELERE KATILMA DERECEİNİZİ BELİRTİLEN DERECELER DOĞRULTUSUNDA İŞARETLEYİNİZ.

Hiç Uygun Değil (1)	Uygun Değil (2)	Uygun (3)	Biraz Uygun (4)	Tamamen Uygun (5)
------------------------	--------------------	--------------	--------------------	----------------------

1	Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.	1	2	3	4	5
2	Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım.	1	2	3	4	5
3	Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.	1	2	3	4	5
4	Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.	1	2	3	4	5
5	Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.	1	2	3	4	5
6	Hakem kararlarına uyarım.	1	2	3	4	5
7	Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.	1	2	3	4	5
8	Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.	1	2	3	4	5
9	Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.	1	2	3	4	5
10	Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.	1	2	3	4	5
11	Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.	1	2	3	4	5
12	Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	1	2	3	4	5
13	Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
14	Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
15	Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.	1	2	3	4	5
16	Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	1	2	3	4	5
17	Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.	1	2	3	4	5
18	Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim.	1	2	3	4	5
19	Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
20	Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.	1	2	3	4	5

EK 4: ARAŞTIRMA ONAYI

TÜRKİYE
JUDO FEDERASYONU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-69048714-125.99-1854778

08.02.2022

Konu : ARAŞTIRMA İZİNİ hk.

İLGİLİ MAKAMA

İlgi : 08.02.2022 Tarih ve Doç. Dr. [REDACTED] ve Araştırmacı [REDACTED] imzalı dilekçe.

Federasyonumuza ulaşan ilgi dilekçe ile [REDACTED] TC Kimlik No'lu [REDACTED] yüksek lisans tez konusu olan "*Milli judocuların Sosyal Zekaları ve Sportmenlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" kapsamında, dilekçenin ekinde sunulan kişisel bilgi formu ve ölçeklerin, judo milli sporcularında uygulanması hususunda izin talep edilmektedir.

Dilekçe ve ekleri tarafımızca incelenmiştir. İlgilinin belirtmiş olduğu kişisel bilgi formu ve ölçekleri kullanarak söz konusu çalışmayı, yürütmesi Federasyonumuzca uygun görülmüştür.

Gereği bilgilerinize arz/rica olunur.

[REDACTED]
Föderasyon Başkanı

Ek: DİLEKÇE VE EKLERİ (3 SAYFA)

EK 5: TROMSO SOSYAL ZEKÂ ÖLÇEK İZİNİ

TROMSO SOSYAL ZEKÂ ÖLÇEK İZİNİ

2 ileti

2 Şubat 2022 13:24

Tayfun Hocam, merhabalar, ben Mehmet ATAKLI, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi / Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim dalında tezli yüksek lisans yapmaktayım, geçerlik ve güvenilirliğini sizin yapmış olduğunuz "Tromso Sosyal Zekâ" ölçeğini sizin uygun görmeniz halinde tezimde kullanmak istiyorum, ilgi ve alakanızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim

 Ölçek İzin Dilekçesi - TR.docx
16K

2 Şubat 2022 14:05

Merhaba,
Ölçeği web sitemden indirerek kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar dilerim.

02.02.2022, 13:24,

Tayfun Hocam, merhabalar, ben Mehmet ATAKLI, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi / Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim dalında tezli yüksek lisans yapmaktayım, geçerlik ve güvenilirliğini sizin yapmış olduğunuz "Tromso Sosyal Zekâ" ölçeğini sizin uygun görmeniz halinde tezimde kullanmak istiyorum, ilgi ve alakanızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim

Prof. Dr.
Biruni Üniversitesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D

EK 6: ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ ÖLÇEK İZİNİ

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİĞİ KURULLARI BAŞKANLIĞINA

Kuruluşunuzdan onay alınması halinde Mehmet ATAKLI tarafından gerçekleştirilecek olan *Milli Judocuların Sosyal Zekaları ile Sportmenlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* başlıklı projede, tarafından geliştirilmiş olan *Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği* için kullanılmasına izin veriyorum.

ÖLÇEK SAHİBİNİN;
UNVANI: Prof. Dr.
ADI SOYADI: [REDACTED]
VARSA KURUM MÜHRÜ / İSİM KAŞESİ

İMZA: [REDACTED]

İŞ ADRESİ: Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Bedensel Eğt. ve Spor Eğt. Ankara

TELEFON: [REDACTED]

E-POSTA: [REDACTED]@gazi.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

ADI SOYADI	MEHMET ATAKLI
DOĞUM YERİ VE TARİHİ	[REDACTED]
ÜNİVERSİTE (LİSANS)	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FAKÜLTE	KIRKPINAR SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
BÖLÜM	ANTRENÖRLÜK EĞİTİMİ
ÇALIŞTIĞI KURUM	GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
GÖREVİ	JUDO ANTRENÖRÜ
E-MAİL	[REDACTED]